

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Jana Paleschová

Školský vzdelávací program a plánovanie v materskej škole

2015

Publikácia bola vydaná a financovaná z prostriedkov ESF
v rámci národného projektu Profesijný a kariérový rast
pedagogických zamestnancov.
ITMS kód projektu 26120130002
ITMS kód projektu 26140230002

Školský vzdelávací program a plánovanie v materskej škole

Jana PALESCHOVÁ

Bratislava 2015

OBSAH

Úvod	5
1 Materská škola a zmeny v obsahu vzdelávania	7
1.1 Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách	8
1.2 Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie	10
1.3 Návrh inovovaného ŠVP pre materské školy	13
1.4 Komparácia posledných programových dokumentov	16
2 Školský vzdelávací program	20
2.1 Učebné osnovy	27
3 Plány výchovno-vzdelávacej činnosti	37
3.1 Operacionalizácia cieľov predprimárneho vzdelávania	45
Záver	56
Zoznam bibliografických odkazov	57

ÚVOD

*Materská škola má dať dieťaťu taký základ,
aby malo po celý život potešenie zo vzdelávania.*

Zmeny, ktoré nastali v oblasti školstva, priniesli so sebou aj zmeny v oblasti výchovno-vzdelávacej činnosti detí predškolského veku. Najväčšou zmenou a prínosom pre prácu učiteľky bol nový kurikulárny dokument *Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie* (ďalej len ISCED 0) podporujúci celostný rozvoj kognitívnych a nonkognitívnych spôsobilostí dieťaťa. Jeho schválenie a zavedenie do praxe prinieslo so sebou celý rad otázok, ktoré vyplývali z potreby vytvoriť školský vzdelávací program prispôbený konkrétnym podmienkam školy, vytvoriť plán výchovno-vzdelávacej činnosti i z potreby operacionalizácie cieľov predprimárneho vzdelávania podľa rozvojovej úrovne detí predškolského veku.

Učiteľky predprimárneho vzdelávania sa pasovali s celým radom nejasností pri tvorbe školského vzdelávacieho programu i plánov výchovno-vzdelávacej činnosti. Aj napriek ich vytvoreniu sa neustále stretávame s pochybnosťami, či ich školské vzdelávacie programy a plány sú napísané a zostavené v súlade so školským zákonom i požiadavkami na ne kladenými.

Zámerom tohto učebného zdroja je ponúknuť pedagogickým zamestnancom prehľad aktuálnej legislatívy a jej ustanovení súvisiacich s výchovno-vzdelávacou činnosťou v materských školách, obsahovú analýzu základného kurikulárneho dokumentu i komparáciu posledných programových dokumentov vrátane návrhu inovovaného kurikula, ktorou chceme poukázať na zásadné zmeny v ich obsahu. Súčasťou publikácie je konkretizácia problematiky tvorby školského vzdelávacieho programu i tvorby učebných osnov ako jednej z jeho povinných súčastí.

Uvádzame jednu z možností konkrétneho postupu pri tvorbe školského vzdelávacieho programu a detailnejším rozpracovaním tvorby jednotlivých častí učebných osnov (organizácia, slovný opis činností a praktické príklady dosiahnutých výsledkov) sa snažíme nájsť celý rad odpovedí na otázky, ktoré so sebou jeho tvorba i inovácia priniesla.

Ponúkame aj návrhy na vypracovanie plánov výchovno-vzdelávacej činnosti po stránke formálnej a obsahovej a problematiku operacionalizácie cieľov predprimárneho vzdelávania.

Veríme, že preštudovanie ponúkanej publikácie vám odpovie na celý rad otázok a zároveň vám pomôže pri evaluácii a aktualizácii vašich školských vzdelávacích programov, plánov výchovno-vzdelávacej činnosti a operacionalizovaných cieľov.

1| Materská škola a zmeny v obsahu vzdelávania

Požiadavky modernej spoločnosti sa stále viac sústreďujú na posilňovanie ekonomickej úrovne ľudstva, chápanej ako dôležitý globálny predpoklad zvyšovania kvality na Zemi. Zaznamenávame u nás zvýšený záujem o problematiku vzdelávania. Odrazom tohto záujmu sú reformné kroky, ktoré vedú k zmene prístupu k cieľom vzdelávania, k jeho obsahom, k modernizácii výchovno-vzdelávacieho procesu (Sitná 2009, s. 7-8).

Konkrétnym príkladom súčasných zmien je odklon od podrobných, centrálné rozpracovaných záväzných dokumentov, akým bol od roku 1999 v oblasti predškolskej výchovy *Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách*.

Veľmi dôležitou zmenou v oblasti školstva bolo aj zrušenie platnosti zákona č. 29/1984 Zb.; zákona č. 279/1993 Z. z.; zrušenie 2 nariadení vlády a 35 vyhlášok ministerstva školstva, z ktorých predovšetkým vyhláška MŠaVSR č. 353/1994 Z. z. najvýraznejšie ovplyvňovala činnosť materských škôl. Významnou zmenou pre materské školy a vari najočakávanejšou bolo prijatie nového školského zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len školský zákon). Jeho prijatie znamená významnú zmenu, a to predovšetkým tú, že materské školy boli zaradené do sústavy škôl ako jeden z druhov škôl, ktorý poskytuje predprimárne vzdelávanie deťom predškolského veku (Gašparová, Kostrub 2009, s. 13).

V školách poskytujúcich vzdelanie sa výchovno-vzdelávací proces uskutočňuje podľa štátnych vzdelávacích programov (ŠVP). Na vypracovanie obsahu vzdelávania podľa jednotlivých stupňov vzdelávania sa používa medzinárodná klasifikácia vzdelávania ISCED (International Standard Classification of Education), ktorá sa uplatňuje aj v rámci štátneho vzdelávacieho programu (ISCED 0, 2009, s. 3).

Vzdelávacím programom pre materské školy je Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie ako najvyšší kurikulárny dokument, ktorý bol schválený 19. júna 2008 na gremiálnej porade ministra. Rešpektujúc ustanovenie školského zákona, materské školy mali možnosť pracovať podľa vzdelávacích programov už od septembra 2008 a povinnosť až od septembra 2009. Štátny vzdelávací program ISCED 0 tvorí prvú úroveň dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov (Gašparová, Kostrub 2009, s. 13-16).

Druhou úrovňou modelu vzdelávacích programov v súlade so školským zákonom § 7 ods. 4 je školský vzdelávací program (ŠKVP) – kurikulárny dokument špecifický pre obsah výchovy a vzdelávania v jednotlivých materských školách s ohľadom na ich lokálne podmienky. Sú v ňom zohľadnené nielen špecifické regionálne a miestne podmienky, ale aj potreby materskej školy. Východiskom a záväzným dokumentom pri jeho tvorbe bol práve už spomínaný štátny vzdelávací program (ISCED 0, 2009, s. 3).

1.1| Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách

Predchodcom ŠVP bol *Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách*, ktorý bol schválený 28. mája 1999 ako základný pedagogický dokument pre materské školy. Tento dokument bol inováciou predošlého programu, ktorým bol *Program výchovnej práce v jasliach a v materských školách*.

Obsahom úvodných kapitol, ktoré spracovala Guziová (1999, s. 5-37), sú:

- teoretické východiská predškolskej výchovy – chápanie inštitucionálnej predškolskej výchovy ako výchovy pre život a pre prípravu na školu. Ako **hlavný cieľ** predškolskej výchovy uvádza všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa. Poukazuje na potrebu uplatňovať aktivizujúce a interaktívne metódy, akými sú hra a zážitkové učenie, úlohu učiteľa ako facilitátora;
- pedagogicko-psychologické aspekty usporiadania života detí v MŠ – detailnejšie sa venuje formám predškolského vzdelávania – zamestnaniu a didaktickým aktivitám;
- organizačné formy denného poriadku a možnosti ich usporiadania, akými sú:

- hry a činnosti podľa voľby detí,
- ranné cvičenie,
- zamestnanie, didaktická aktivita,
- pobyt detí vonku,
- záujmové činnosti,
- činnosti zabezpečujúce životosprávu – osobná hygiena, desiata, obed a olovrant;
- plány výchovno-vzdelávacej činnosti – obsahová štruktúra, diferenciácia cieľov v závislosti od vnútorných a vonkajších podmienok školy;
- adaptácia dieťaťa na materskú školu – akceptovanie a rešpektovanie psychofyzických predpokladov dieťaťa, vytvorenie priaznivých podmienok;
- základné rozvojové možnosti detí predškolského veku – orientácia v základných rozvojových možnostiach 2-3; 3-4; 4-5 a 5-6-ročných detí;
- výchova v rodine a v materskej škole – princípy rodinnej výchovy, spolupráca materskej školy s rodinou.

Druhú časť dokumentu tvorí obsah výchovy a vzdelávania 2- až 6-ročných detí, ktorý je rozdelený podľa jednotlivých zložiek – telesná výchova, pracovná výchova, prosociálna výchova, rozumová výchova, ktorá pozostáva z rozvíjania poznania, jazykovej výchovy a matematických predstáv, a estetická výchova, ktorej súčasťou je hudobná, výtvarná a literárna výchova (Guziová 1999, s. 37-206). V každej zložke je uvedený hlavný cieľ, poslanie, možnosť realizácie v organizačných formách, ako aj podrobne rozpracovaný obsah jednotlivých zložiek výchovy a vzdelávania. Uvedený obsah vymenovaných zložiek je rozčlenený do obsahových celkov – okruhov, každý z okruhov sa potom delí na tematické celky, ktoré ponúkajú konkrétne čiastkové ciele rozpracované do 3 častí – skupín podľa veku detí.

Na základe takto rozpracovaných cieľov v programovom dokumente si učiteľka vyberie vhodný cieľ podľa zvolenej témy a zahrnie ho do výchovno-vzdelávacích plánov danej triedy, v ktorej bude realizovať výchovno-vzdelávaciu činnosť. Na rozdiel od predchádzajúcich programových dokumentov, ktoré mali rozpracovaný obsah výchovy a vzdelávania v jednotlivých zložkách, nový, v súčasnosti platný dokument ISCED 0 uvedené zložky už neobsahuje a jeho obsah je len východiskom pri vytváraní ŠkVP.

1.2| Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie

Prvá úroveň dvojúrovňového modelu ISCED 0 uvádza **hlavný cieľ** predprimárneho vzdelávania, ktorým je dosiahnuť optimálnu perceptuálno-motorickú, kognitívnu a citovo-sociálnu úroveň ako základ pripravenosti na školské vzdelávanie a na život v spoločnosti. Jeho súčasťou sú rôzne druhy vzdelávacích programov zameraných na deti vyžadujúce si špeciálnu starostlivosť:

- pre deti s mentálnym postihnutím,
- pre deti so sluchovým postihnutím,
- pre deti so zrakovým postihnutím,
- pre deti s telesným postihnutím,
- pre deti s narušenou komunikačnou schopnosťou,
- pre deti s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami,
- pre deti choré a zdravotne oslabené,
- pre hluchoslepé deti (ISCED 0, 2009, s. 2-180).

Obsah programového dokumentu ISCED 0 je tvorený v súlade so školským zákonom č. 245/2008 Z. z., § 6 ods. 4, kde sú uvedené súčasti obsahu ŠVP, a to:

- a) názov vzdelávacieho programu, ktorý je súčasne názvom odboru vzdelávania; v stredných odborných školách aj názvom skupiny odborov vzdelávania,
- b) konkrétne ciele výchovy a vzdelávania, ktoré sú v súlade s § 4,
- c) stupeň vzdelania, ktorý sa dosiahne absolvovaním vzdelávacieho programu alebo jeho ucelenej časti,
- d) profil absolventa,
- e) vzdelávacie oblasti,
- f) charakteristika odboru vzdelávania, jeho dĺžka, forma výchovy a vzdelávania a podmienky prijímania uchádzača,
- g) vzdelávacie štandardy,
- h) formy praktickej výučby,
- i) rámcové učebné plány,
- j) vyučovací jazyk podľa § 12,
- k) organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie v jednotlivých formách výchovy a vzdelávania podľa § 54,

- l) spôsob, podmienky ukončovania výchovy a vzdelávania a vydávanie dokladu o získanom vzdelaní,
 - m) povinné personálne zabezpečenie,
 - n) povinné materiálno-technické a priestorové zabezpečenie,
 - o) podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní,
 - p) osobitosti a podmienky na výchovu a vzdelávanie detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP), najmä materiálne a personálne, vrátane špeciálnej kompenzačnej, rehabilitačnej, didaktickej a audiovizuálnej techniky vyžadovanej vzhľadom na príslušný druh a stupeň zdravotného postihnutia,
 - q) zásady a podmienky na vypracovanie školských vzdelávacích programov.
- Jednotlivé body obsahu kurikulárneho dokumentu (2009, s. 5-38) tvoria tieto zložky:

- ciele výchovy a vzdelávania, z ktorých si dovoľíme upriamiť pozornosť na cieľ posilňujúci pozíciu hry – podporiť vzťah dieťaťa k poznávaniu a učniu hrou. Pri uplatňovaní cieľov sa zohľadňuje celostný rozvoj osobnosti dieťaťa a ich naplnenie predpokladá priaznivú klímu s dôrazom na rozvoj tvorivosti pred pamäťovým učením;
- stupeň vzdelania, ktorým je predprimárne vzdelanie a získanie osvedčenia o jeho absolvovaní v súlade so zákonom;
- profil absolventa koncipovaný prostredníctvom kompetencií (spôsobilostí). Patria sem psychomotorické, osobnostné (základy sebauvedomenia a základy angažovanosti), sociálne, komunikatívne, kognitívne, učebné a informačné kompetencie, ktoré udávajú učiteľom smer pedagogického pôsobenia na deti;
- vzdelávacie oblasti – perceptuálno-motorická, kognitívna a sociálno-emočionálna, ktoré v sebe zároveň zahŕňajú podoblasti – pohybovú, zdravotnú, prírodovednú, matematicko-logickú, jazykovú, komunikatívnu, etickú, vlasteneckú, informačnú, umelecko-expresívnu (hudobnú, výtvarnú, literárnu), pracovnú a ktoré sa interaktívne prepájajú s tematickými okruhmi – Ja som, Ľudia, Príroda, Kultúra. Súčasťou programu sú aj prierezové témy – osobnostný a sociálny rozvoj, ochrana života a zdravia, dopravná

výchova – výchova k bezpečnosti v cestnej premávke, environmentálna, mediálna, multikultúrna výchova, výchova k tvorivosti, rozvoj predčitateľskej gramotnosti a gramotnosti vo všeobecnosti, informačno-komunikačné technológie;

- charakteristika a organizácia predprimárneho vzdelávania, kde je uvedené, aké deti a za akých podmienok sú prijímané na predprimárne vzdelávanie, i to, akou formou sa predprimárne vzdelávanie uskutočňuje;
- vzdelávacie štandardy, ktoré pozostávajú z obsahových (záväzkov pre učiteľa) a výkonových (cieľové požiadavky, ktoré má dosiahnuť dieťa);
- vyučovací jazyk, kde sú uvedené informácie o možnosti vzdelávania nielen v štátnom jazyku Slovenskej republiky, ale aj v jazyku príslušnej národnostnej menšiny;
- organizačné usporiadanie denných činností v materskej škole:
 - hry a hrové činnosti,
 - pohybové a relaxačné cvičenia,
 - pobyt vonku,
 - odpočinok,
 - činnosti zabezpečujúce životosprávu (osobná hygiena, stravovanie, stolovanie);
- organizačná forma predprimárneho vzdelávania – edukačná aktivita ako cieľavedomá, systematická, zmysluplná, konkrétna výchovno-vzdelávacia činnosť a spôsoby plánovania výchovno-vzdelávacej činnosti;
- personálne zabezpečenie predprimárneho vzdelávania, kde sú uvedení učitelia predprimárneho vzdelávania, možnosti pôsobenia pedagogických asistentov a odborných zamestnancov;
- materiálno-technické a priestorové zabezpečenie predprimárneho vzdelávania, a to podnetnosť prostredia, jeho estetické a emocionálne kvality, rozmiestnenie nábytku, usporiadanie triedy i areál materskej školy;
- podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní, kde sú uvedené povinnosti materských škôl (MŠ) vo vzťahu k danej problematike;
- osobitosti a podmienky výchovy a vzdelávania detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, kde sa charakterizujú deti so ŠVVP, deti

zo sociálne znevýhodneného prostredia, deti nadané, ako aj ďalšie zdroje či obsah individuálnych výchovno-vzdelávacích programov;

- zásady a podmienky na vypracovanie ŠkVP, a to povinnosti riaditeľov MŠ i povinné súčasti ŠkVP vrátane ich stručného obsahu a charakteristiky.

1.3 Návrh inovovaného ŠVP pre materské školy

Podobne ako pri Štátnom vzdelávacom programe ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie i návrh inovovaného kurikulárneho dokumentu tvorí prvú úroveň dvojúrovňového modelu ISCED 0, v ktorom sú vyšpecifikované ciele predprimárneho vzdelávania v súlade s cieľmi výchovy a vzdelávania uvedenými v školskom zákone č. 245/2008 Z. z. v § 4, a to:

- zlepšovať sociálnu aktivitu dieťaťa a naplňovať potrebu sociálneho kontaktu s rovesníkmi i s dospelými,
- uľahčiť dieťaťu plynulú adaptáciu na zmenené – inštitucionálne, školské prostredie,
- podporiť vzťah dieťaťa k poznávaniu a učeniu,
- podporovať rozvoj individuálnych spôsobilostí dieťaťa,
- sprostredkovať základy verejnej kultúry a rozvíjať u dieťaťa dimenzie školskej spôsobilosti, aby sa ľahko adaptovalo na následné primárne vzdelávanie,
- umožniť dieťaťu naplňovať život a učenie prostredníctvom hry, priamej skúsenosti a aktívneho bádania,
- uplatňovať a chrániť práva dieťaťa v spolupráci s rodinou, zriaďovateľom a ďalšími partnermi s rešpektovaním potrieb dieťaťa a vytvárania podmienok pre blaho všetkých detí,
- identifikovať deti so špeciálnymi potrebami a zabezpečiť im všetky podmienky na individuálny rozvoj podľa týchto potrieb,
- zabezpečiť spravodlivú dostupnosť a rovnosť vo výchove a vzdelávaní, ako aj dostupnosť poradenských a ďalších služieb pre všetky deti,
- získavať dôveru rodičov pri realizovaní výchovy a vzdelávania v inštitucionálnom prostredí a pri koordinovanom úsilí o zabezpečovanie blaha a potrieb detí. (Pupala, Kaščák 2014, s. 5)

Vzhľadom na to, že pri tvorbe obsahu tohto kurikula boli autori opäť povinní vychádzať zo školského zákona, neuvádzame jeho povinné súčasti (pozri stranu 10), ale stručne opíšeme jeho obsah podobne ako pri predchádzajúcom dokumente:

- ciele výchovy a vzdelávania, ktorých dosahovanie vedie k získaniu základov spôsobilostí, vedúce zároveň k dosahovaniu všeobecných cieľov výchovy a vzdelávania podľa školského zákona;
- stupeň vzdelania, ktorým je obdobne predprimárne vzdelanie a získanie osvedčenia o jeho absolvovaní v súlade so zákonom;
- jednou z výrazných zmien je profil absolventa, pričom dieťa pri ukončení predprimárneho vzdelávania nemusí disponovať všetkými uvedenými kľúčovými kompetenciami stanovenými európskym referenčným rámcom. Patria sem komunikácia v materinskom jazyku, komunikácia v cudzích jazykoch, matematická kompetencia a základné kompetencie v oblasti vedy a techniky, digitálna kompetencia, kompetencia naučiť sa učiť, spoločenské a občianske kompetencie, iniciatívnosť a podnikavosť, kultúrne povedomie a vyjadrovanie;
- vzdelávacie oblasti podobne ako na ďalších stupňoch vzdelávania (primárne, nižšie sekundárne...) tvoria: Jazyk a komunikácia, Matematika a práca s informáciami, Človek a príroda, Človek a spoločnosť, Človek a svet práce, Umenie a kultúra, Zdravie a pohyb bez uvádzania ďalších či už podoblastí, tematických okruhov alebo prierezových tém;
- charakteristika jednotlivých vzdelávacích oblastí v ďalšej časti kurikula približuje čitateľovi ich hlavný cieľ, podstatu i prípadné delenie na podoblasti pre lepšiu prehľadnosť a orientáciu;
- vzdelávacie štandardy, ktoré pozostávajú z obsahových štandardov (konceptuálne východiská), výkonových (explicitné parametre, štandardný výkon školskej spôsobilosti) štandardov a evaluačných otázok, ktoré sú určené na posudzovanie posunu dieťaťa z aktuálnej zóny do zóny najbližšieho vývinu učiteľkou;
- vyučovací jazyk, používanie jazyka národnostných menšín a realizácia výchovy a vzdelávania v cudzom jazyku sa realizuje podľa školského zákona;

- organizačné podmienky vzdelávania v MŠ zahŕňajú denné aktivity, ktoré sa v rámci odporúčaného harmonogramu denných aktivít delia na:
 - hry a činnosti podľa výberu detí, zdravotné cvičenie,
 - dopoludňajšie ciele vzdelávacie aktivity,
 - pobyt vonku,
 - obed a odpočinok,
 - popoludňajšie ciele vzdelávacie aktivity,
 - krúžkové činnosti, hry a činnosti podľa výberu detí.

V tejto časti autori predkladajú učiteľkám materských škôl aj „rámcový učebný plán vzdelávacích oblastí s časovou frekvenciou na jeden mesiac“, ktorý stanovuje rozvrhnutie jednotlivých vzdelávacích oblastí v rámci dopoludňajších ciele vzdelávacích aktivít, rozvrhnutie popoludňajších ciele vzdelávacích aktivít zaraďujú materské školy podľa vlastných potrieb, možností a voľby;

- personálne zabezpečenie predprimárneho vzdelávania v materských školách, kde sú uvedení pedagogickí a vedúci pedagogickí zamestnanci, i možnosti poskytovania odbornej pomoci špeciálnym pedagógom, psychológom, asistentom učiteľa a ďalšími špecialistami;
- materiálno-technické a priestorové zabezpečenie v zmysle vyhlášky MZ SR č. 527/2007 o podrobnostiach a požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež, ako aj zákonom č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov s dôrazom na mikroklimu, podnetnosť interiérového a exteriérového vybavenia MŠ;
- podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní, kde sú uvedené aj legislatívne zdroje viažuce sa k danej problematike;
- osobitosti a podmienky výchovy a vzdelávania detí so ŠVVP, aby mohla byť naplnená rovnosť prístupu k vzdelávaniu pre všetkých, dodržiavanie všeobecne platných princípov inklúzie a zabezpečené kritériá inkluzívneho vzdelávania;
- zásady a podmienky na vypracovanie školských vzdelávacích programov v súlade s § 7 školského zákona, s konkretizáciou a špecifikáciou zamerania, personálneho zabezpečenia i tradícií materskej školy.

1.4 Komparácia posledných programových dokumentov

Dokumenty *Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách* a *štátny vzdelávací program* boli, sú a pravdepodobne aj budú najvyššími kurikulárnymi dokumentmi pre materské školy.

Na základe stručného prehľadu ich obsahovej stránky v podkapitolách 1.1, 1.2 a 1.3 uvádzame pre lepšiu prehľadnosť komparáciu cieľa, foriem vzdelávania, organizačných foriem denného poriadku a obsahu výchovy a vzdelávania (zložky, oblasti a okruhy) posledných dvoch programov, ale zároveň aj komparáciu posledného platného i návrhu inovovaného v súlade so školským zákonom 245/2008 Z. z., § 6 ods. 4 v dvoch samostatných tabuľkách.

Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách (1999)	Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie (2009)
Hlavným cieľom	
predškolskej výchovy je všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa.	predprimárneho vzdelávania je dosiahnuť optimálnu perceptuálno-motorickú, kognitívnu a citovo-sociálnu úroveň ako základ pripravenosti na školské vzdelávanie a na život v spoločnosti.
Formy	
predškolského vzdelávania – zamestnanie a didaktické aktivity	predprimárneho vzdelávania – edukačná aktivita
Organizačné formy denného poriadku	
- Hry a činnosti podľa voľby detí - Ranné cvičenie - Zamestnanie, didaktická aktivita - Pobyt detí vonku - Záujmové činnosti - Činnosti zabezpečujúce životosprávu – osobná hygiena, desiata, obed a olovrant	- Hry a hrové činnosti, ktorých súčasťou sú edukačné aktivity - Pohybové a relaxačné cvičenia - Pobyt vonku - Odpočinok - Činnosti zabezpečujúce životosprávu (osobná hygiena, stravovanie, stolovanie)
Obsah	
Zložky: telesná výchova, pracovná výchova, prosociálna výchova, rozumová výchova (rozvíjanie poznania, jazyková výchova, matematické predstavy) a estetická výchova (hudobná, výtvarná a literárna výchova) Obsah jednotlivých zložiek je rozdelený do obsahových celkov – okruhov, tie sa delia na tematické celky, ktoré ponúkajú konkrétne čiastkové ciele rozpracované do troch častí – skupín podľa veku detí.	Vzdelávacie oblasti: perceptuálno-motorická, kognitívna a sociálno-emocionálna Tematické okruhy: Ja som, Ludia, Príroda, Kultúra Obsah tematických okruhov je rozdelený na vzdelávacie oblasti, každá z nich pozostáva z obsahových a výkonových štandardov, ktoré má dieťa dosiahnuť na konci predškolského obdobia.

Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie (2009)	Štátny vzdelávací program pre materské školy (návrh inovovaného)
Konkrétne ciele výchovy a vzdelávania, ktoré sú v súlade s § 4	
Hlavným cieľom predprimárneho vzdelávania je dosiahnuť optimálnu perceptuálno-motorickú, kognitívnu a citovo-sociálnu úroveň ako základ pripravenosti na školské vzdelávanie a na život v spoločnosti.	Hlavným cieľom výchovy a vzdelávania v materskej škole je dosiahnutie optimálnej kognitívnej, senzomotorickej a sociálno-citovej úrovne ako základu na školské vzdelávanie a život v spoločnosti.
Stupeň vzdelania, ktorý sa dosiahne absolvovaním vzdelávacieho programu alebo jeho ucelenej časti	
predprimárne vzdelanie	predprimárne vzdelanie
Profil absolventa	
- psychomotorické kompetencie - osobnostné kompetencie - sociálne kompetencie - komunikatívne kompetencie - kognitívne kompetencie - učebné kompetencie - informačné kompetencie	- komunikačné kompetencie - matematické kompetencie a kompetencie v oblasti vedy a techniky - digitálne kompetencie - kompetencie učiť sa riešiť problémy, tvorivo a kriticky myslieť - občianske kompetencie - pracovné kompetencie
Vzdelávacie oblasti	
- perceptuálno-motorická - kognitívna - sociálno-emocionálna	- Jazyk a komunikácia - Matematika a práca s informáciami - Človek a príroda - Človek a spoločnosť - Človek a svet práce - Umenie a kultúra - Zdravie a pohyb
Vzdelávacie štandardy	
Výkonový štandard Obsahový štandard × pre 6-ročné deti × rozdrobená školská spôsobilosť	Výkonový štandard × pre 6-ročné deti × rozdrobená školská spôsobilosť Obsahový štandard – typické vzdelávacie skúsenosti × aké typické činnosti vedú k dosahovaniu cieľa × navodzujú predstavu, ako to dosahovať - Evaluačné otázky – určené pre učiteľky
Organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie v jednotlivých formách výchovy a vzdelávania podľa § 54	
× vek detí × zloženie tried × možnosť organizácie výletov, exkurzií... × možnosť vzdelávania náboženstva × formy predprimárneho vzdelávania	× harmonogram denných aktivít × rozvrhnutie vzdelávacích oblastí s časovou frekvenciou 1 mesiac

Formy vzdelávania	
Edukačná aktivita	Cielené vzdelávacie aktivity – dopoludňajšia a popoludňajšia cielená vzdelávacia aktivita
Organizačné formy denného poriadku	
- Hry a hrové činnosti, ktorých súčasťou sú edukačné aktivity - Pohybové a relaxačné cvičenia - Pobyt vonku - Odpočinok Činnosti zabezpečujúce životosprávu (osobná hygiena, stravovanie, stolovanie)	- Hry a činnosti podľa výberu detí, zdravotné cvičenie - Dopoludňajšie cielené vzdelávacie aktivity - Pobyt vonku - Obed a odpočinok - Popoludňajšie cielené vzdelávacie aktivity - Krúžkové činnosti, hry a činnosti podľa výberu detí
Vyučovací jazyk podľa § 12	
× štátny × národnostnej menšiny (aj štátny) × nepočujúci – posunková reč × cudzí jazyk – bilingválne vzdelávanie (aj štátny)	× podľa ustanovení školského zákona
Povinné personálne zabezpečenie	
× učitelia × asistenti × odborní zamestnanci × ŠVVP – špeciálni pedagógovia, logopédi × pedagogickí asistenti	× pedagogickí zamestnanci × vedúci pedagogickí zamestnanci × odborná pomoc – špeciálny pedagóg, psychológ, asistent učiteľa a ďalší
Povinné materiálno-technické a priestorové zabezpečenie	
× Estetické a emocionálne prostredie × Podnetné × Materiálne, hračky × Rozmiestnenie nábytku × Usporiadanie triedy × Vonkajšie priestory – areál, vybavenie	× Vyhláška č. 527/2007 Z. z. o podrobnostiach a požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež × Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov × Súčasti materiálneho vybavenia interiéru a exteriéru × Voľný priestor pre pohybové aktivity × Hrové a pracovné kútiky × ŠVVP
Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní	
× Zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov × povinnosť MŠ pri výchove a vzdelávaní	× Zákon č. 124/2006 Z. z. × Vyhlášky MŠ SR č. 306/2008 Z. z.; č. 308/2009 Z. z.; č. 305/2008 Z. z. × Zákon č. 335/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia × Vyhláška MZ SR č. 526/2007 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách na zotavovacie podujatia
Osobitosti a podmienky na výchovu a vzdelávanie detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	

Rozpísané × aké deti sú so ŠVVP, SZP, nadané – ako sa uskutočňuje výchova a vzdelávanie; individuálny program výchovy a vzdelávania	× princípy a kritériá inkluzívneho vzdelávania
<i>Zásady a podmienky na vypracovanie školských vzdelávacích programov (ŠkVP)</i>	
Rozpísané × Čo je ŠkVP, tvorba, zodpovednosť, povinné súčasti a ich obsah	× Zákon č. 245/2008 Z. z. × + vymedzenie zamerania školy a cieľov výchovy a vzdelávania v tejto škole × + východiská plánovania a evaluácie pedagogickej práce × + personálne zabezpečenie spolu s požiadavkami na profesijný rozvoj zamestnancov × + materiálno-technické a priestorové podmienky zohľadňujúce potreby konkrétnych detských skupín × - učebné osnovy (obsah v plánoch VVČ)

V súčasnosti už nestačí plánovať a realizovať výchovno-vzdelávaciu činnosť podľa centrálne rozpracovaných vzdelávacích obsahov. Nová doba si vyžaduje, aby si učitelia vytvárali vlastné obsahy učiva s využívaním širokej škály metód. Z uvedeného vyplýva potreba vypracovať si vlastné učebné osnovy, ktoré budú súčasťou školského vzdelávacieho programu.

2| Školský vzdelávací program

Dôvodom na jeho vytvorenie je prijatie školského zákona a s tým súvisiace zavedenie dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov. V súlade s § 7 školského zákona je školský vzdelávací program (ŠkVP) základným dokumentom školy, ktorý rešpektuje (Hajdúková 2008, s. 21-22):

- rozvojové možnosti detí,
- priestorové, materiálno-technické a personálne podmienky školy,
- zameranie a profiláciu školy (športové, environmentálne).

Tvorbou ŠkVP dostávajú materské školy možnosť formulovať svoje predstavy o najvhodnejšej podobe predprimárneho vzdelávania, príležitosť spojiť skúsenosti učiteľov v tímovej práci pri realizácii požiadaviek a pri ich plnení. Účasť každého pedagóga na jeho tvorbe by mala byť súčasťou jeho pracovných povinností. V súvislosti s tvorbou školského vzdelávacieho programu v súlade s § 5 ods. 2 zákona č. 596/2003 Z. z. riaditeľ školy zodpovedá za:

- „dodržanie štátnych vzdelávacích programov určených pre školu, ktorú riadi,
- vypracovanie a dodržanie ŠkVP a výchovného programu,
- vypracovanie a dodržanie ročného plánu ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov,
- dodržanie všeobecne záväzných právnych predpisov, ktoré súvisia s predmetom činnosti školy alebo školského zariadenia,
- každoročné hodnotenie pedagogických a odborných zamestnancov,
- úroveň výchovno-vzdelávacej práce školy alebo školského zariadenia,
- rozpočet, financovanie a efektívne využívanie finančných prostriedkov určených na zabezpečenie činnosti školy alebo školského zariadenia,
- riadne hospodárenie s majetkom v správe alebo vo vlastníctve školy alebo školského zariadenia“ (Hajdúková 2008, s. 21).

ŠkVP je základným dokumentom školy, ktorý vydáva riaditeľ školy po prerokovaní v pedagogickej rade školy a v rade školy. Musí byť vypracovaný v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania a s príslušným ŠVP.

ŠkVP (ISCED 0, 2009, s. 36-38 a Hajdúková 2008, s. 22-37) má obsahovať:

- a) názov vzdelávacieho programu – môže byť všeobecný alebo tvorivo koncipovaný vzhľadom na vývinové špecifiká obdobia predškolského veku,
- b) vymedzenie vlastných cieľov a poslania výchovy a vzdelávania – ktoré sú konkrétnejšie ako v štátnom vzdelávacom programe, východiskom pre ich tvorbu je aj vlastné zameranie školy,
- c) stupeň vzdelania, ktorý sa dosiahne absolvovaním školského vzdelávacieho programu alebo jeho ucelenej časti – je totožný so stupňom vzdelania, ktorý je uvedený v štátnom vzdelávacom programe,
- d) vlastné zameranie školy – vychádza z výsledkov analýz, z doterajšej praxe i doterajšieho zamerania MŠ, uvádzajú sa tam prvky obohacujúce výchovu a vzdelávanie (tradície, regionálne prvky, možnosti prostredia),
- e) dĺžku dochádzky a formy výchovy a vzdelávania – uvádza sa konkrétna dĺžka dochádzky (niekoľkoročná alebo posledný rok pred plnením povinnej školskej dochádzky) aj konkrétna forma výchovy a vzdelávania (polodenná, celodenná),
- f) učebné osnovy – vymedzujú ciele a obsah výchovy a vzdelávania, najmenej v rozsahu stanovenom štátnym vzdelávacím programom; určujú rozsah (programová funkcia) a nie sú 100 % vypracované a môžu sa dopĺňať (orientačná funkcia) a sú záväzné pre všetkých učiteľov MŠ (normatívna funkcia),
- g) vyučovací jazyk – podľa ktorého sa realizuje výchovno-vzdelávacia činnosť,
- h) spôsob, podmienky ukončovania výchovy a vzdelávania a vydávanie dokladu o získanom vzdelaní – je vhodné uviesť tradičné rozlúčky spojené s odovzďávaním osvedčení o získaní predprimárneho vzdelania v súlade s dikciou školského zákona a vyhlášky o materských školách,
- i) personálne zabezpečenie – uvádzajú sa základné informácie o pedagogických i nepedagogických zamestnancoch, o ich odbornej a pedagogickej spôsobilosti či špecifických zručnostiach,

- j) materiáľno-technické a priestorové podmienky – uvádzajú sa aktuálne z hľadiska ich vplyvu na plnenie cieľov a poslania,
- k) podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní – stručne opísať spôsob zabezpečovania ochrany zdravia a bezpečnosti pri výchovno-vzdelávacej činnosti,
- l) vnútorný systém kontroly a hodnotenia detí,
- m) vnútorný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy – môže byť formatívne (používa sa na zvýšenie kvality výchovy a vzdelávania) alebo sumatívne (používa sa na rozhodovanie),
- n) požiadavky na kontinuálne vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov – plán ďalšieho vzdelávania, ktoré má veľký vplyv na úroveň kvality výchovno-vzdelávacích činností a je právom a povinnosťou každého pedagogického zamestnanca ďalej sa vzdelávať.

Samotná tvorba ŠkVP prináša so sebou celý rad nezodpovedaných otázok, na ktoré je potrebné nájsť vhodné a predovšetkým správne odpovede. Ako začať, rozdeliť si úlohy, stanoviť si termíny plnenia jednotlivých úloh a zostaviť z nich jeden plnohodnotný celok, ktorý bude spĺňať všetky naše predstavy. Prvým krokom, ktorý by mal predchádzať ŠkVP, je oboznámenie sa s programovým dokumentom. Po jeho preštudovaní a analýze je potrebné urobiť autoevaluáciu MŠ prostredníctvom SWOT analýzy, ako aj analýzy požiadaviek rodičov MŠ. Na základe spracovania záverov a odporúčaní, ako aj zámeru MŠ je potrebné na spoločnom stretnutí ešte pred tvorbou ŠkVP stanoviť si vlastné ciele a poslanie výchovy a vzdelávania, ktoré majú byť súčasťou programu. Pri ich tvorbe je potrebné vychádzať zo všeobecných cieľov výchovy a vzdelávania, ktoré sú dané školským zákonom, no uvedené sú aj v kurikule. Na rozdiel od všeobecných cieľov majú byť tieto ciele rozpracované konkrétne. Na základe uvedeného vyplýva, že ciele sa stanovujú v súlade s/so:

- všeobecnými cieľmi ustanovenými v ŠVP,
- cieľmi výchovy a vzdelávania ustanovenými v školskom zákone,
- cieľmi stanovenými v koncepčnom zámere rozvoja materskej školy,
- potrebami, možnosťami a záujmami detí, rodičov/zákonných zástupcov, pedagogických zamestnancov,
- vlastným zameraním materskej školy.

Príklady vlastných cieľov školy

- Pravidelným saunovaním, využívaním „mliečneho programu“, častejšími športovými aktivitami aj mimo materskej školy a podávaním vyváženej zdravej stravy rozvíjať u detí návyky zdravého životného štýlu.
- Spolupracou s ďalšími subjektmi v meste a pravidelným využívaním vlastnej telocvične aj v popoludňajších hodinách umožniť čo najpočetnejšej skupine detí maximálne športové vyžitie.
- Zapájaním rodičov do aktivít školy prenášať myšlienky zdravého životného štýlu a s tým súvisiaceho pravidelného pohybu a športovania aj do rodín s deťmi.
- Rozvíjať zdravý životný štýl uskutočňovaním pravidelných pohybových aktivít – letné a zimné olympiády a školy v prírode, turistické vychádzky.
- Podporovať rozvoj kondičných a koordinačných schopností realizáciou lyžiarskych, korčuliarskych a plaveckých kurzov za podpory a spolupráce rodičov.
- Cieľavedome a systematicky viesť deti ku kolektívnemu športovému správaniu v zmysle „fair play“.
- Prostredníctvom ľudových tradícií rozvíjať spoluprácu s rodičmi a verejnosťou.
- Prostredníctvom tvorivých dielní rozvíjať zručnosti a umelecké cítenie u detí v spolupráci s rodičmi.
- Aktívne sa zúčastňovať na kultúrno-spoločenských akciách obce, regiónu s možnosťou prezentácie krúžkovej činnosti – detský folklórny súbor...
- Vytvárať pomocou realizácie projektov kladný vzťah ku kultúrnym hodnotám slovenského národa.
- Podporiť vzťah dieťaťa k športovým aktivitám za spoluúčasti rodičov.
- Utvárať pozitívny vzťah k prírode a životnému prostrediu v rámci pohybových aktivít.
- Posilňovať vôľové vlastnosti – trpezlivosť, vytrvalosť, dôslednosť, sebaovládanie, schopnosť prekonávať prekážky spojené so športom, utvárať schopnosť čestného športového zápolenia a schopnosť zmieriť sa s prehrou.
- Na základe prirodzenej radosti z pohybu utvárať trvalý pozitívny vzťah k telovýchovným činnostiam a športu.

Príklad poslania materskej školy

Podporovať celostný osobnostný rozvoj detí integrovane vo všetkých oblastiach a pripravovať ich na život v spoločnosti v súlade s ich individuálnymi a vekovými osobitosťami. Utvárať predpoklady na ďalšie vzdelávanie rozvíjaním tvorivosti a predstáv v každodenných aktivitách. Pomôcť dieťaťu formovať vlastnú jedinečnosť a životné kompetencie tak, aby získali taký základ, ktorý by im priniesol potešenie zo vzdelávania.

Výsledkom splnenia uvedenej úlohy je aj dohoda týkajúca sa názvu ŠkVP, čo má byť v súlade s vytvorenými cieľmi a zameraním MŠ.

Profil absolventa predprimárneho vzdelávania sa v školskom vzdelávacom programe nevypracúva ako osobitná časť ŠkVP, ale možno ho identifikovať vo vlastných cieľoch a poslaní výchovy a vzdelávania, ako aj vo vlastnom zameraní materskej školy. V neposlednom rade sa profil absolventa identifikuje najmä v učebných osnovách.

Súčasťou školského vzdelávacieho programu (§ 7 odsek 4 školského zákona) sú aj všeobecné údaje týkajúce sa materskej školy. V súlade s uvedeným zákonom je potrebné:

- spracovať aktuálne personálne obsadenie materskej školy,
- vypracovať aktuálne materiálno-technické a priestorové podmienky školy z hľadiska ich vplyvu na plnenie cieľov a poslania materskej školy,
- v súlade s platnou legislatívou vypracovať konkrétne podmienky na zaisťovanie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní,
- vypracovať vlastný systém kontroly a hodnotenia detí a zamestnancov,
- vypracovať plán ďalšieho (kontinuálneho) vzdelávania pedagogických zamestnancov.

Pre lepšiu prehľadnosť uvádzame len stručný prehľad toho, čo by jednotlivé časti školského vzdelávacieho programu mohli obsahovať.

Spôsob, podmienky ukončovania výchovy a vzdelávania a vydávanie dokladu o získanom vzdelaní – v tejto časti v súlade so školským zákonom a vyhláškou o MŠ stačí uviesť konkrétny spôsob odovzdávania osvedčení (rozlúčka predškolákov, akadémie), pričom je potrebné uviesť, že jeho súčasťou je odovzdávanie osvedčení o získaní predprimárneho vzdelania.

Personálne zabezpečenie – uvádzajú sa základné informácie o učiteľkách – či spĺňajú kvalifikačné predpoklady na výkon pedagogickej činnosti v súlade so zákonom č. 317/2009 Z. z o pedagogických a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, aké majú špecifické odborné zručnosti atď. Ak v MŠ pracuje aj asistent učiteľky – údaje o ňom a o jeho postavení a funkcii v procese výchovy a vzdelávania. Neuádzajú sa údaje rýchlo zastarávajúce, ako je presný počet zamestnancov, presné uvedenie dosiahnutého vzdelania či vekové zloženie.

Materiálno-technické a priestorové podmienky školy pre lepšiu prehľadnosť je možné rozčleniť na niekoľko častí:

Materiálne vybavenie školy – vybavenie tried výtvarným a pracovným materiálom, knižnica, digitálna technika, kabinety (ak ich MŠ má k dispozícii), resp. telocvičňa, sauna, bazén a iné miestnosti.

Technický stav školy – aktuálny stav interiéru a exteriéru školy (podlahy, nábytok, strecha, fasáda, chodníky, školský dvor, záhrada). Ak sa hovorí o aktuálnom stave, rozhodne nie je vhodné uvádzať problémový stav jednotlivých častí MŠ, o ktorých vieme, že budú v dohľadnej dobe odstránené.

Priestorové podmienky školy – MŠ pavilónového (rodinného) typu, veľkosť a rozloženie tried a ostatných miestností (hospodárska časť, kuchyňa, práčovňa, priestory pre zásobovanie) v MŠ.

Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní – pozornosť sa sústreďuje na opísanie spôsobov, ako bude materská škola zabezpečovať bezpečnosť a ochranu zdravia pri výchove a vzdelávaní, pri školských aktivitách a aktivitách uskutočňovaných mimo materskej školy (výlety, exkurzie, výcviky, saunovanie atď.). Odporúča sa v tejto časti uviesť text, že problematika zaistenia bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní je podrobne rozpracovaná v prevádzkovom poriadku a v školskom poriadku, ktoré sú vypracované v súlade so zákonmi, nariadeniami a pokynmi vyšších štátnych orgánov a zriaďovateľom.

Vnútny systém kontroly a hodnotenia detí – ktorý bude vychádzať z požiadaviek školského zákona a štátneho vzdelávacieho programu, jeho zameralie a zámer (hospitácie, pozorovanie, diagnostika, motivačné hodnotenie pre deti, informácie pre rodičov).

Vnútrotný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy – jej zameranie a spôsob realizácie (hospitácie zamerané na ŠkVP, ciele, obsah, individuálny prístup; evaluácia a autoevaluácia; hodnotenie povinností, stratégií).

Pre obe časti sa odporúča uviesť text, že problematika vnútorného systému kontroly a hodnotenia detí, ako aj zamestnancov školy je podrobne rozpracovaná v ročnom pláne vnútornej kontroly MŠ, ktorý je súčasťou plánu práce školy (príp. tvorí jeho prílohu).

Požiadavky na kontinuálne vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov ako súčasť celoživotného vzdelávania s využitím ponuky národného programu a RP MPC (adaptačné, aktualizácie, inovačné, funkčné, kvalifikačné vzdelávanie).

Uvedenie týchto požiadaviek tvorí neoddeliteľnú súčasť ŠkVP. Absolvovanie kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov (ak v MŠ pracujú) má veľký vplyv na celkovú úroveň a kvalitu výchovno-vzdelávacej činnosti. Odporúča sa v tejto časti uviesť text, že problematika kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov je podrobne rozpracovaná v ročnom pláne ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov, ktorý je súčasťou plánu práce školy (príp. tvorí jeho prílohu). Školský vzdelávací program je otvorený dokument, ktorý bude vyhodnocovaný a upravovaný na základe skúseností pri realizácii formou dodatku. Z uvedeného dôvodu má byť jeho súčasťou aj záznam o revidovaní. Zázpisy uvedené v tabuľke budú využívané pri jeho evaluácii a aktualizácii.

Záznamy o revidovaní	
Dátum	Dodatok

K povinným súčastiam ŠkVP patria aj tieto údaje: stupeň vzdelania, dĺžka dochádzky a formy výchovy a vzdelávania, vyučovací jazyk. Vzhľadom na to, že tieto súčasti nám podávajú prehľad o materskej škole a nie je potrebné ich rozpisovať, odporúčame ich uvedenie spolu s ďalšími údajmi o MŠ na titulný list vytvoreného ŠkVP.

Príklad titulného listu

Materská škola

Názov školského vzdelávacieho programu

Prerokované v pedagogickej rade školy dňa:

Prerokované v rade školy dňa:

Vydané dňa:

Schválené zriaďovateľom dňa: (ak si ho vyžiadal v zmysle § 7 ods. 2 školského zákona)

Druh školy: verejná, súkromná alebo cirkevná

Stupeň vzdelania: predprimárne vzdelanie

Forma vzdelávania: celodenná alebo poldenná

Vyučovací jazyk: slovenský alebo jazyk národnostnej menšiny

Dĺžka výchovy a vzdelávania: 1 – 4 roky (pretože MŠ navštevujú deti v rôznom časovom rozsahu; je vhodné uviesť rozpätie rokov, čím MŠ udáva možnosť navštevovať ju rok, dva, tri alebo štyri roky, ak prijíma na predprimárne vzdelávanie aj dvojročné deti).

2.1 Učebné osnovy

Učebné osnovy ako povinná a zároveň najdôležitejšia súčasť ŠkVP sa vypracúvajú najmenej v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom ISCED 0. Učebné osnovy ním určujú obsah a rozsah vedomostí, zručností, spôsobilostí a návykov (teda obsah a rozsah výchovy a vzdelávania), čím plnia programovú funkciu. Keďže sa nevypracúvajú na 100 %, t. j. môžu sa dopĺňať a upravovať za vopred určených podmienok (podmienky dopĺňania a úpravy učebných osnov sa v každej MŠ dohodnú na zasadnutí metodického združenia), plnia orientačnú funkciu. Ich treťou funkciou je normatívna funkcia, čo znamená, že sú záväzné pre všetkých učiteľov/-ky konkrétnej materskej školy. Vzhľadom na osobitosti obsahu výchovy a vzdelávania, charakter výchovno-vzdelávacej činnosti a osobitosti učenia a učenia sa detí sa v MŠ spracúvajú učebné osnovy v podobe obsahových celkov alebo projektov.

Poznámka autorky: Odporúčame spracovávať učebné osnovy do podoby obsahových celkov, pretože pri spracovaní do projektov by na konci každého projektu bolo potrebné mať vytvorený výsledný produkt, čo je typickým znakom pre projekty.

Obsahové celky alebo projekty učebných osnov sa vypracúvajú tak, aby podľa nich učili všetci učitelia konkrétnej materskej školy.

Pri tvorbe učebných osnov sa musí prihliadať na to, **čo má** dieťa vedieť, **čo by malo** vedieť, poznať a **čo by mohlo** dieťa vedieť, poznať, byť schopné urobiť či dokázať.

Každý obsahový celok (projekt) sa vytvára tak, že by mal v sebe integrovať všetky tri vzdelávacie oblasti a všetky štyri tematické okruhy. Pri správnom zostavení obsahových celkov (projektov) sa zabezpečí, že vedomosti, schopnosti, zručnosti a postoje detí sa budú špirálovito rozvíjať (od jednoduchého k zložitejšiemu; od základného k rozširujúcemu).

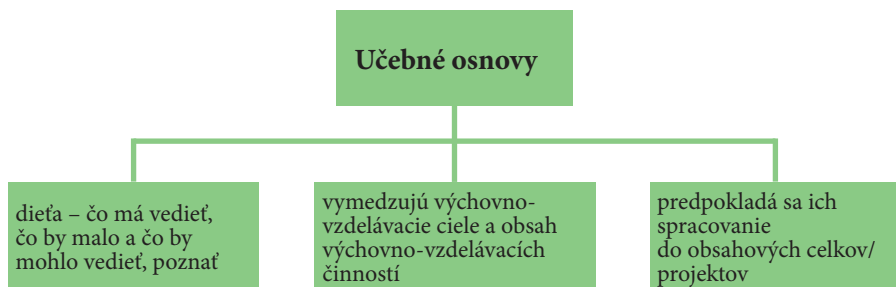
Učebné osnovy nie je možné nikdy spracovať stopercentne, nedá sa všetko úplne do detailov premyslieť, naplánovať, naprogramovať. Spracúvajú sa na obdobie školského vyučovania (na 10 mesiacov školského roka).

V čase letných prázdnin sa výchovno-vzdelávacia činnosť plánuje a realizuje v hrách a hrových činnostiach. Na toto obdobie nemusí MŠ vypracovávať obsahové celky.

Poznámka autorky: V praxi sa nám osvedčilo rozdeliť učebné osnovy do jedenástich obsahových celkov podľa počtu mesiacov jedného školského roka – desať mesiacov, desať obsahových celkov. Jedenásty obsahový celok bol určený na obidva letné mesiace (júl, august) z dôvodu prerušenia prevádzky materskej školy v zmysle platnej legislatívy. Dovolíme si ale zároveň uviesť, že v tomto obsahovom celku neboli uvedené špecifické ciele, len témy. Výber špecifických cieľov bol ponechaný na učiteľov vzhľadom na skutočnosť, že v tomto období sa tu stretávajú deti z viacerých materských škôl a činnosti sú zamerané na relaxáciu, zábavu, vzájomné spoznávanie sa, upevňovanie a prehĺbovanie vzťahov, na rôzne druhy pohybových a sezónnych hier.

Každý obsahový celok (projekt) by mal pozostávať zo štyroch tém podľa počtu týždňov v mesiaci. Aby ich počet nepôsobil na učiteľky zväzujúco (na základe skúseností pri overovaní pracovnej verzie), aby im umožňoval väčšiu

mieru tvorivosti a neplnili sa uvedené témy v celej MŠ súčasne, odporúčame stanoviť si väčší počet tém jednotlivých obsahových celkov (projektov).

ich obsahom budú výkonové štandardy min. v rozsahu vzdelávacích štandardov ISCED 0

Obsahové celky alebo projekty musia obsahovať názov, stručnú charakteristiku, obsahové zameranie alebo ciele obsahových celkov, témy, medzi ktorými majú byť vzájomné vzťahy a súvislosti, špecifické ciele v súlade s výkonovými štandardmi ISCED 0, stratégie výchovno-vzdelávacej činnosti a učebné zdroje pre učiteľky a pre deti, majú, ale nemusia obsahovať metódy a prostriedky hodnotenia dosiahnutia cieľov.

Názov si učiteľky volia podľa svojich predstáv a nápadov. Odporúčame, aby každá učiteľka pedagogického kolektívu spísala svoje návrhy a úlohou koordinátorky je následne všetky návrhy spracovať a vyselektovať tie najfrekvencovanejšie, predložiť ich kolektívu na schválenie.

Charakteristika či obsahové zameranie by malo vychádzať z jednotlivých tém, ktoré si kolektív zvolí pri jednotlivých obsahových celkoch. Mala by byť súhrnnou informáciou o tom, čo bude obsahovou náplňou daných celkov.

Príklad charakteristiky obsahového celku

Odhaľovanie tajomstiev a prekvapení, splnenie tých najtajnejších prianí a spoločné chvíle strávené s Mikulášom či pri vianočnom stromčeku je dominantou obsahového celku. Prostredníctvom rôznych slovných, názorných a praktických metód spoznávať tradície tohto obdobia, spolupodieľať sa rozvíjaním a zdokonaľovaním zručností na príprave darčiekov, osláv (výzdoba interiéru tried) a programu pre svojich najbližších.

Každý obsahový celok by mal pozostávať z **tém** podľa počtu týždňov v mesiaci. Aby ich počet nepôsobil na učiteľky zväzujúco (na základe skúseností pri overovaní pracovnej verzie učebných osnov), aby im umožňoval väčšiu mieru tvorivosti a neplnili sa uvedené témy v celej MŠ súčasne, odporúčame stanoviť si väčší počet tém jednotlivých obsahových celkov. V prepojení s tvorbou tém je možné témy rozdeliť do dvoch skupín, a to pre deti mladšie i staršie. Predídeme tak opakovaniu tém u detí, ktoré MŠ navštevujú viac rokov. Práve tieto deti môžu mať spestrený obsah výchovy a vzdelávania o témy, o ktoré majú záujem (napr. dinosaury). Obsahové celky však môžu obsahovať aj témy, ktoré nebudú diferencované pre mladšie či staršie deti, pretože ich realizácia vyhovuje všetkým deťom za predpokladu postupného nabaľovania nových vedomostí, zručností, schopností a spôsobilostí.

Príklad tém

Voda plná prekvapení – hry s vodou, spoznávanie jej vlastností a možností (mladšie)

Vodné kráľovstvo – kolobeh vody, život pri vode a vo vode (staršie deti)

Poznámka autorky: Je prípustné realizovať v praxi témy mladších detí staršími deťmi a naopak, a to na základe zohľadnenia dĺžky dochádzky dieťaťa do MŠ, ale predovšetkým na základe diagnostikovania úrovne celostného rozvoja osobnosti detí v danej triede. Výber, plánovanie a obdobie realizácie jednotlivých tém v rámci obsahového celku sú ponechané na učiteľoch v jednotlivých triedach. Učiteľmi zvolené témy môžu byť podľa ich potrieb a obsahovej náročnosti plánované a realizované v dĺžke jedného až dvoch týždňov, pri 2- až 3-ročných deťoch sa môže realizácia jednej témy predĺžiť aj na obdobie jedného mesiaca. Dôvodom je predpoklad, že u týchto detí bude trvať predprimárne vzdelávanie 3 až 4 roky, v rámci ktorých si postupne osvoja obsah tém ponúkaných školským vzdelávacím programom.

Najväčším problémom, ktorý sa javil mnohým učiteľkám pri tvorbe učebných osnov, bolo určenie si kľúča výberu a rozdelenia obsahových a výkonných štandardov (**špecifických cieľov**) k témam obsahových celkov.

Spôsob ich delenia do obsahových celkov i jasnejší pohľad na tvorbu ŠkVP a s tým spojené vyriešenie problémov, s ktorými sa učiteľky často pasovali, očakávali na školení k danej problematike, ktoré ale z ich pohľadu malo

byť realizované podstatne skôr, čím by sa uľahčila ich práca na jeho tvorbe. Aj napriek účasti všetkých pedagogických zamestnancov na uvedenom školení neboli ich očakávania splnené, ba dokonca sa zhodli, že školenia im priniesli celý rad ďalších otázok, na ktoré nepoznali odpoveď. Dovolíme si poznamenať, že veľkým nedostatkom pri tvorbe učebných osnov, ako aj ŠkVP bola malá informovanosť a neskorá organizácia školení k danej problematike. Obsahové štandardy môžu byť spravidla obsiahnuté v názvoch obsahových celkov, tém, príp. podtém. Ak sa ale MŠ rozhodne uvádzať vo svojich učebných osnovách aj presné/doslovné názvy obsahových štandardov zo ŠVP, je potrebné to akceptovať a chápať ako jej rozhodnutie, ktoré nie je na úkor kvality ŠkVP.

Špecifické ciele (výkonové štandardy v úplne rovnakom znení ako v Štátnom vzdelávacom programe, príp. v štylisticky zmenenom znení) sa môžu objaviť vo viacerých obsahových celkoch, niektoré aj v každom obsahovom celku (najmä také, prostredníctvom ktorých sa dá identifikovať rozširujúca vzdelávacia ponuka – napr. vo vzťahu k cudzím jazykom, rozvíjaniu informačných kompetencií detí prostredníctvom IKT atď.).

Ale sú aj také špecifické ciele (výkonové štandardy), ktoré sa neobjavia v žiadnom obsahovom celku, ale sa uvedú na začiatku učebných osnov ako špecifické ciele, ktoré sa plnia/dosahujú každodenne, priebežne počas celej dochádzky dieťaťa do materskej školy.

Poznámka autorky: Výrazným problémom pri tvorbe ŠkVP bolo aj používanie terminológie, ktorá nebola v zhode s terminológiou v ISCED 0 a s terminológiou používanou v školskom zákone, vo vyhláske o MŠ a v ostatných všeobecne záväzných právnych predpisoch vzťahujúcich sa na uskutočňovanie výchovy a vzdelávania v MŠ. Práve z uvedeného dôvodu chceme upozorniť najmä na výkonové štandardy.

Pomôckou na lepšie pochopenie môže byť vysvetlenie autorky Hajdúkovskej (2009, s. 32), ktorá uvádza, že: „**Charakteristika obsahového celku (projektu)** obsahuje **stručnú informáciu o tom:** ktoré špecifické ciele sa plnia (tie sú totožné so vzdelávacími štandardmi štátneho vzdelávacieho programu.“ A následne v tej istej publikácii na s. 34 je uvedené: „**Obsahom jednotlivých obsahových celkov (projektov)** budú súčasne viaceré špecifické ciele (výkonové štandardy).“

Vráťme sa však k problematike delenia či začleňovania špecifických cieľov (výkonových štandardov) do jednotlivých obsahových celkov. Je možné vychádzať z troch základných možností, nesmieme pri tom ale zabudnúť na to, že špecifické ciele (výkonové štandardy) v učebných osnovách školského vzdelávacieho programu musia byť v súlade so Štátnym vzdelávacím programom ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie.

Prvým spôsobom je rozdeliť všetky výkonové štandardy zo ŠVP na základe dohody pedagogického kolektívu do jednotlivých obsahových celkov.

Druhou možnosťou je vybrať výkonové štandardy zo ŠVP, ktoré sa dosahujú počas celého pobytu dieťaťa v materskej škole v priebehu celého dňa, dať ich pred obsahové celky a všetky zvyšné podobným spôsobom rozdeliť medzi jednotlivé obsahové celky učebných osnov.

Tretia podoba delenia cieľov je ich rozdelenie do troch skupín. Prvú skupinu môžu tvoriť ciele uvedené v učebných osnovách pred obsahovými celkami a témami. Sú to všetky špecifické ciele, ktoré sa dosahujú priebežne v rámci celého pobytu dieťaťa v materskej škole, v procese edukácie, počas celého školského roka, vo všetkých organizačných formách dňa. Z uvedených dôvodov nemusia byť zaradené do konkrétnych obsahových celkov a MŠ ich nemusia uvádzať pri týždennom plánovaní zvolenej témy, ak sa takto dohodnú na zasadnutí pedagogickej rady a odsúhlasia si to v uzneseniach z daného zasadnutia. Avšak vo výchovno-vzdelávacej činnosti ich bude učiteľka cielene zaraďovať do všetkých činností a v rôznych častiach dňa.

Príklad

Tematický okruh	Vzdelávacia oblasť	P. č.	Špecifický cieľ	Kompetencie
KULTÚRA	Sociálno-emocionálna oblasť	U21	- spontánne prejavovať radosť v hrových činnostiach	Osobnostné Sociálne Komunikatívne

Do druhej skupiny môžu byť či skôr budú zaradené špecifické ciele v jednotlivých obsahových celkoch pod témami. Budú to tie ciele, ktoré sa budú viazať ku konkrétnym témam. Ich výber k zvoleným témam bude závisieť od učiteľky, od obsahovej náplne edukačnej činnosti, od výberu a využívania stratégií výchovno-vzdelávacej činnosti – metód, foriem a prostriedkov práce. Niektoré špecifické ciele sa môžu opakovať pri plánovaní viackrát, a to

podľa stupňa náročnosti, obsažnosti i úrovne osvojenia si vedomostí, zručností, schopností a spôsobilostí detí v danej triede.

Príklad

Tematický okruh	Vzdelávacia oblasť	P. č.	Špecifický cieľ	Kompetencie
JA SOM	Kognitívna oblasť	T1	- formulovať pri predstavovaní správne meno - používať pri predstavovaní svoje meno aj priezvisko - zdôvodniť potrebu predstavovať sa menom a priezviskom	Osobnostné Sociálne Kognitívne

Poslednú vyčlenenú skupinu špecifických cieľov budú tvoriť tie ciele, ktoré sa z nášho pohľadu dajú realizovať a plniť v rôznych edukačných aktivitách, a to vo viacerých témach, čo opäť vyplýva zo zámeru učiteľky, z výberu metód, prostriedkov a foriem práce.

Neznamená to však, že by tieto špecifické ciele, zahrnuté v tretej skupine, boli menej dôležité ako ostatné, konkretizované v prvých dvoch skupinách. Preto je potrebné, aby tieto špecifické ciele, podobne ako aj tie, ktoré sú uvedené v druhej skupine v obsahových celkoch, boli zahrnuté do tvorby plánov výchovno-vzdelávacej činnosti a postupne dosahované spolu s ostatnými cieľmi.

Príklad

Tematický okruh	Vzdelávacia oblasť	P. č.	Špecifický cieľ	Kompetencie
JA SOM	Perceptuálno-motorická oblasť	Z15	- pozorovať a napodobňovať kresbu uvoľnenou rukou - kresliť uvoľnenou rukou plynulo a smelo	Psychomotorické Kognitívne

Je potrebné poznamenať, že k jednotlivým špecifickým cieľom si môžu pedagogické kolektívy priradiť aj kompetencie. Odporúčame ale uvádzanie iba kľúčových kompetencií, aby to učiteľku nespútavalo. Konkrétnu kompetenciu si učiteľka určí až pri plánovaní jednotlivých činností a aktivít.

Poznámka autorky: Plnenie jednotlivých úloh bolo veľmi náročné a neisté, pretože sa stále vynáralo množstvo otázok týkajúcich sa správnosti či vhodnosti spracovania učebných osnov. Veľkým prínosom pre ich spracovávanie bola účasť na stretnutí OMEP, organizovanom v júni 2009 v Dudinciach, zameranom práve na tvorbu ŠkVP. Počas stretnutia boli odborníkmi vysvetlené

všetky nejasnosti. Naše poďakovanie patrí predovšetkým PhDr. Viere Hajdúkovej, PhD. Boli zodpovedané všetky dotazy, ktoré vniesli svetlo do problému a pomohli ich tak úspešne riešiť.

Učebné zdroje pre učiteľku a deti je vhodné uviesť v učebných osnovách v záverečných častiach jednotlivých obsahových celkov. Odporúčame uvádzať tie, ktoré sú špecifické pre konkrétne témy a neopakujú sa, respektíve opakujú sa vo viacerých témach.

Príklad:

Pausewangová, E., 1994. *150 her k utváření osobnosti*. Praha: Portál. ISBN 80-85282-50-X (jazyk, masky)

Bennettovi, S. a R. 1998. *365 zábavných činností bez televize*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-257-2 (divadlo, farby, telo, ovocie, zelenina)

Zdroje pre deti, ktoré sa viažu k hrám a činnostiam zameraným na využitie výtvarného, pracovného či odpadového materiálu, je vhodné neuvádzať opakovane v jednotlivých obsahových celkoch (duplicita). Tieto pomôcky môže učiteľka opakovane využívať v činnostiach a hrách zaraďovaných do výchovno-vzdelávacej činnosti na základe ňou naplánovaného obsahu viackrát v týždni či dni a zároveň vybavenie všetkých tried výtvarným a pracovným materiálom by malo závisieť od kreativity a profilácie práce učiteľiek v jednotlivých triedach. Stačí za cieľmi v obsahových celkoch uvádzať len tie učebné zdroje, ktoré sú vhodné pri edukačných aktivitách. Učiteľka si z nich vyberá tie, ktoré najviac zodpovedajú jej zámeru a výberu stratégií na realizáciu edukačných aktivít.

Poznámka autorky: Ak má MŠ k dispozícii metodický kabinet MŠ, stačí uviesť všetky didaktické pomôcky podľa ich zamerania (jazykové zameranie, matematické zameranie, zameranie na poznávanie, na motoriku, na logiku, hudobné zameranie, literárne zameranie a všestranné využitie) za obsahovými celkami samostatne, čím opäť predídeme duplicitnému prepisovaniu pri obsahových celkoch. Učiteľke tak bude umožnené vybrať si zo širokej ponuky pomôcok k jednotlivým témam.

Stratégie výchovno-vzdelávacej činnosti tvoria súčasť obsahových celkov (projektov). Pri ich spracovaní je však dôležité ujasniť si, čo rozumieme pod pojmom *stratégie*. Veľmi vhodné a výstižné je z nášho pohľadu vysvetlenie

autorky Hajdúkovej (2009, s. 33): „Ak hovoríme o výchovných a vzdelávacích stratégiách, stratégiách výchovno-vzdelávacej činnosti, myslíme tým výber vyučovacích metód, vyučovacích zásad, foriem práce učiteľa a dieťaťa.“ Aj v tomto prípade zastávame názor, že je vhodné uvádzať ich len ako ponuku a nie je potrebné ich konkrétne rozpracovanie, pretože aj v praxi sa nám potvrdilo ich duplicitné uvádzanie s malými obmenami vo všetkých obsahových celkoch (projektoch).

Odporúčame ich uvádzať po detailnom preštudovaní a názornom vysvetlení podstaty predovšetkým jednotlivých metód (v rámci metodických združení), napríklad v úvode jednotlivých obsahových celkov v ich obsahovom zameraní okrajovo, bez konkrétneho rozpracovania. Možnosť ich výberu a využitia vo výchovno-vzdelávacej činnosti bude opäť ponechaná na učiteľku.

Poznámka autorky: Najčastejšou chybou pri ich uvádzaní v učebných osnovách bolo aj uvádzanie (okrem stratégií) organizačných foriem denného poriadku, napríklad pohybové a relaxačné cvičenie a činnosti – napr. kreslenie, modelovanie.

Príklad

Obsahové zameranie

Využívaním vhodne volených metód priameho a sprostredkovaného prenosu poznatkov hrou, inscenačnými a situačnými metódami vytvárať a prehľbovať poznatky o prírode priamym pozorovaním, o hmyze a chrobákoch, ako aj o spôsobe ich života. Zároveň rozvíjať a upevňovať prostredníctvom exkurzií poznatky detí o rodnom meste (budovy) a ich poznatky o živote v rodine, o práci rodičov. Prostredníctvom prípravy a realizácie programu vyjadriť zároveň svoj vzťah k najbližším členom rodiny.

Záverečnou fázou tvorby učebných osnov majú byť aj finálne úpravy dôležité pre pochopenie správnej práce so školským vzdelávacím programom i správneho postupu plánovania výchovno-vzdelávacích činnosti v plánoch.

Na základe uvedeného je veľmi dôležité vypracovať stručný opis a charakteristiku obsahových celkov a tém, spracovať charakteristiky jednotlivých skupín cieľov a spôsob ich využívania pri plánovaní výchovno-vzdelávacej činnosti, vytvoriť a uviesť ponuky učebných zdrojov pre učiteľku a deti, vypracovať ponuky stratégií výchovno-vzdelávacej činnosti.

Poznámka autorky: Všetky tieto náležitosti (kuchársku knihu) je potrebné uviesť na začiatku učebných osnov, aby tí, ktorí s nimi budú pracovať, sa pri ich štúdiu vedeli v nich orientovať a vedeli si vysvetliť postupné kroky a uvedené súčasti.

Mnohé MŠ uvádzali v ŠkVP aj obsah krúžkovej činnosti. V súlade s § 4 ods. 9 vyhlášky MŠ SR č. 306/2008 Z. z. o materskej škole v znení vyhlášky č. 308/2009 Z. z. sa v materskej škole môže organizovať aj krúžková činnosť. Zabezpečujú ju kmeňoví učitelia, vo výučbe cudzieho jazyka a aktivít, na ktoré nemajú kmeňoví učitelia odbornú spôsobilosť, činnosť zabezpečujú aj cudzí lektori. Krúžková činnosť sa organizuje v popoludňajších hodinách a na základe informovaného súhlasu zákonného zástupcu.

Vhodné je, ak sa kolektív dohodne na jednotnej štruktúre obsahu krúžkov uvedených v prílohe ŠkVP. Počet príloh by mal byť zhodný s počtom krúžkov, ktorých realizácia má byť naplánovaná v súlade s platnou legislatívou mimo edukačnej aktivity v odpoľudňajších hodinách. Pri ich plánovaní je potrebné vychádzať zo záujmu detí a dopytu rodičov (napr. oboznamovanie sa so základmi anglického jazyka, flautový krúžok, predplavecký výcvik, výtvarná výchova, tanečný krúžok). Odporúčame uvádzať jednotnú štruktúru krúžkov, ktorá môže pozostávať napríklad z týchto častí:

× názov,	× veková kategória,
× počet detí,	× činnosť krúžku,
× zameranie krúžku,	× kam chceme dospieť,
× literárne zdroje,	× metódy,
× formy práce,	× prostriedky.

Obsah krúžkov by mal tvoriť aj tematický okruh, vzdelávacia oblasť, špecifický cieľ, kľúčové kompetencie a obsahové zameranie krúžku.

Príklad

Okruh	Oblasť	Špecifický cieľ	Kompetencie	Obsahové zameranie
Ja som	SE	Spozorovať a pokúsiť sa prijať vlastnú jedinečnosť a vlastné nápady so zreteľom na jedinečnosť iných detí v skupine	Osobnostné, sociálne, komunikatívne	Počúvame ticho, zvuky a tóny Zoznamujeme sa so sopránovou zobcovou flautou, hmat tónu h1

3| Plány výchovno-vzdelávacej činnosti

Plán výchovno-vzdelávacej činnosti tvoril povinnú pedagogickú dokumentáciu. Schválením novelizácie školského zákona zákonom č. 464/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z., sa okrem iného vypustili z povinnej pedagogickej dokumentácie aj plány výchovno-vzdelávacej činnosti. Napriek uvedenému si učiteľky plány výchovno-vzdelávacej činnosti tvoria aj naďalej, uvedomujúc si, že plán výchovno-vzdelávacej činnosti **poskytuje obraz** o plánovitosti, systematickosti a cieľavedomosti výchovy a vzdelávania, o rešpektovaní rozvojových možností a schopností detí konkrétnej triedy. Tajnou túžbou každej učiteľky bolo a je uľahčiť si spôsob plánovania výchovno-vzdelávacej činnosti čo do rozsahu, nie obsahu. Umožňuje im to aj Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie, kde je uvedené, že plánovanie výchovno-vzdelávacej činnosti je úplne v kompetencii učiteľa. Spôsob, forma, rozsah a ich časové trvanie si určí a odsúhlasí každá materská škola na prvom zasadnutí pedagogickej rady.

Kurikulárny dokument uvádza aj možnosť tvorby viacerých plánov výchovno-vzdelávacej činnosti v jednej materskej škole súčasne (ISCED 0, 2009, s. 29). Zároveň sa tam uvádza ich **povinná súčasť**, ktorou sú výkonové štandardy, čiže **špecifické ciele** zo školského vzdelávacieho programu. Netreba však zabúdať na skutočnosť, čo tvorí podstatu plánovania, a to na učiteľkou vytvorené **výchovno-vzdelávacie ciele**, ktoré dosiahne operacionalizáciou ňou zvoleného špecifického cieľa zo ŠkVP. Ostatné súčasti plánov závisia od potrieb učiteľky a jej pedagogického majstrovstva, pretože plány výchovno-vzdelávacej činnosti sú pomôckou, pracovným materiálom učiteľa.

Podobne o plánoch výchovno-vzdelávacej činnosti hovorí aj metodika predprimárneho vzdelávania (Gmitrová 2011, s. 89), v ktorej je uvedené, že plán predstavuje originálnu, autentickú pedagogickú dokumentáciu, ktorej kvalita

je ovplyvnená odbornými kompetenciami a pedagogickou tvorivosťou, ale aj pedagogickým majstrovstvom každej učiteľky v konkrétnej triede. Slúži jej na rýchlu orientáciu v obsahu výchovy a vzdelávania a žiadna právna norma neustanovuje časové trvanie plánov ani ich formálnu podobu.

Ak sa materské školy nerozhodli inak, súhrnne potom platí, že plánovanie:

- je súčasťou dennej prípravy učiteľky na prácu s deťmi,
- je pracovný materiál učiteľky, v ktorom má uvedené, akými činnosťami aký cieľ deti dosahujú,
- rešpektuje dieťa, vonkajšie a vnútorné podmienky MŠ,
- slúži na rýchlu orientáciu, preto by mal byť stručný, vecný, konkrétny s prehľadnou štruktúrou,
- je ovplyvnený odbornými kompetenciami (poznatie kľúčových kompetencií, učebných osnov, každého dieťaťa prostredníctvom diagnostiky, poznanie detského vývinu, štýlov učenia sa detí, rešpektovanie tempa, typu temperamentu, ovládanie stratégií) a pedagogickou tvorivosťou učiteľky v triede,
- nemá predpísanú formálnu štruktúru.

Pre lepší prehľad uvádzame súhrnne ešte raz povinné i nepovinné súčasti nami tvorených plánov.

Povinné súčasti plánov výchovno-vzdelávacej činnosti:

- * *špecifické ciele (výkonové štandardy) z učebných osnov školského vzdelávacieho programu,*
- * *výchovno-vzdelávacie ciele, ktoré tvoria podstatu plánovania.*

Nepovinné súčasti plánov výchovno-vzdelávacej činnosti (závisia od potrieb učiteľa):

- * *obsahový celok,*
- * *téma,*
- * *časové rozpätie,*
- * *tematické okruhy,*
- * *vzdelávacie oblasti,*
- * *kľúčové kompetencie,*
- * *výchovno-vzdelávacie ciele (sú zároveň povinné, aj keď to nikde nie je legislatívne dané),*

- * *učebné zdroje,*
- * *organizačné formy denného poriadku (môžu/nemusia),*
- * *stratégie.*

Poznámka autorky: Pri uvádzaní stratégií, vychádzajúc z praxe, vás chceme upozorniť na ich nesprávnu formuláciu (*tlieskanie, dupanie: ide o hru na telo*); rozvíjať maliarske schopnosti; prázdniny, dovolenka (*pravdepodobne téma rozhovoru, kreslenia*); autá, lietadlá (*téma toho, čo budú modelovať*); galéria v našej MŠ (*ide o exkurziu, výstavu*); akcia MŠ „Deň Zeme“ (*realizovala sa brigáda*) či zámenu s učebným zdrojom (*PHaR „O reťaz“; Poh. hry „Stonožka“*). Aj keď plánovanie nie je súčasťou školského vzdelávacieho programu, považujeme za vhodné uviesť možnosti plánovania, ku ktorým sa dopracovali učiteľky materských škôl pri ich tvorbe. Zámerom mnohých materských škôl bolo vypracovať také plány, ktoré by čo najviac vypovedali o ich predstavách mať kvalitné a hlavne funkčné plány, aj napriek tomu, že v mnohých prípadoch dochádzalo k duplicitе údajov nielen z učebných osnov, ale mnohokrát aj v rámci samotných plánov výchovno-vzdelávacej činnosti.

Červenou farbou sú zaznačené chybné zápisy, ale aj tie, nad ktorými je potrebné sa zamyslieť z hľadiska potrebnosti či účelovosti v plánoch výchovno-vzdelávacej činnosti.

Veková kategória:								
Mesiac:					Obsahový celok:			
Týždeň:					Téma týždňa:			
HaHČ:		SE:	KO:		PM:			
PaRC:		PM:	SE:		Činnosti zabezpečujúce životosprávu:			
Deň	Vzdelávacia oblasť + prierezová téma	Kompetencie	Tematický okruh	OŠ	VŠ	Stratégie učiteľa a formy	Učebné zdroje	Dátum <u>krúžky</u>

Poznámka autorky: VŠ – výkonový štandard – má byť uvedený špecifický cieľ, pretože je vyberaný z učebných osnov školského vzdelávacieho programu.

Stratégie – ich súčasťou sú aj formy výchovy a vzdelávania.

Kružky – netvoria súčasť výchovno-vzdelávacej činnosti, realizujú sa až po jej ukončení v odpoľudňajších hodinách.

Mesiac:	Termín:	PaRC:			
Téma:	„Výkonová štandarda“:				
	Pondelok	Utorok	Streda	Štvrtok	Piatok
HaHČ	ŠC; Okruh Oblasť + kamienky, zvieratá, prelievanie , obchod				
EA	ŠC; Okruh Oblasť + VVC				
EH a činnosť	Napr.: „Zlatá jeseň“ „Šarkan“				
Hodnotenie					
PbV	ŠC; Okruh Oblasť + názov hry				
HaHČ	ŠC; Ok; Obl. Overiť si z detských encyklopédií a iných médií, že svet je rozmanitý... + „Cesta okolo sveta“				
Učebné zdroje pre učiteľku:		pre deti:			
Metódy:					

Poznámka autorky: Výkonový štandard (**výkonová štandarda**) – čo dieťa získa (úroveň zvládnutia vedomostí, zručností, schopností).

Mesiac:		Celok:				
Veková „skupina“:		Obsahový celok:				
Trieda:		Podtéma:				
Týždeň:		PaRC:				
HaHČ, EA, ciele	Kútik	Stratégie, zásady a metódy	OF	Učebné zdroje	PbV	HaHČ
		STRATÉGIE –EH, rozhovor METÓDY – slovné – rozhovor				Literárne popoludnie – počúvanie rozprávky
						EH – „Na kukučku“
						EH – „Povedz naopak“

Poznámka autorky: Duplicita písania organizačných foriem denného poriadku (OF), ako aj duplicitné uvádzanie metód, ktoré sú neúčelne rozdelené na stratégie, zásady a metódy (napr. rozhovor je uvedený 2x).

Téma mesiaca:		Téma týždňa:			
PaRC:					
Ja som					
3 – 5 výkonových štandardov					
Ľudia					
Príroda					
Kultúra					
	Pondelok	Utorok	Streda		
Dramatická hra	Hádanky o zvieratkách	Hudobno-dramatická hra „Ťuki na vrátka“	Rozprávka „O troch medvedoch“		
Hudobné centrum	Zaspievať si pieseň „Zajko v zime“		HPH „Na medveďa“		
Gramotnosť, skladačky	EA „Zvieratká v zime“ – Tematický rozhovor - Práca s obrázkami - Priradovať potraviny				
Stavebnice		Pohyb, improvizácia „Zahráme sa na zvieratká“	EA „Hladné vtáčatá“ Upevňovanie farieb, orientácia v priestore		
Výtvarné centrum					
Pobyt vonku					

Poznámka autorky: V kolónke dramatická hra sú v pondelok zadefinované hádanky, gramotnosť a skladačky, je uvedený tematický rozhovor a pri stavebniciach – pohybová improvizácia.

Poznámka autorky: Uvedené len povinné súčasti plánov výchovno-vzdelávacej činnosti. Aby pri plánovaní nedochádzalo k prepisovaniu špecifických cieľov a iných súčastí z učebných osnov, ponúkame nami vytvorené plány výchovno-vzdelávacej činnosti.

Poznámka autorky: Okruhy sú v učebných osnovách farebne označené (Ja som – červená; Ľudia – modrá; Príroda – zelená; Kultúra – žltá) a špecifické ciele majú svoje poradové čísla a písmená (napr. T2, Z7). Učiteľka vybraný okruh označí v plánoch farebne vo štvorčeku a vedľa neho zapíše poradové číslo príslušného špecifického cieľa v zhode s cieľmi z učebných osnov a dohodnutou skratkou vzdelávacej oblasti (PM – perceptuálno-motorická, KO – kognitívna a SE – sociálno-emocionálna). Do obsahu wpisuje cez odrážky operacionalizované výchovno-vzdelávacie ciele v prepojení s činnosťami alebo stratégiami (spôsob takejto tvorby/operacionalizácie cieľov uvedieme v ďalšej časti učebného zdroja). Zvyšné časti plánov píše učiteľka tak, ako je to uvedené v záhlaví tabuľky.

OBSAH (hry a hrové činnosti, pohybové a relaxačné cvičenia, edukačné aktivity, pobyt vonku)	CIEĽ (okruh, oblasť)	EDUKAČNÝ MATERIÁL	PLNENIE
	..		
	..		
	..		

Pozornosť je potrebné venovať aj **počtu cieľov** v plánoch výchovno-vzdelávacej činnosti. Mnohé učiteľky sa domnievajú, že čím viac cieľov uvedú, tým bude plán na kvalitatívne vyššej úrovni. Opak je však pravdou. Pri výbere cieľov je dôležité uvádzať hlavne dominantné ciele, ktoré chce učiteľka s deťmi dosahovať vhodne volenými činnosťami a stratégiami. Je samozrejmé, že dieťa sa celostne rozvíja v akejkoľvek edukačnej aktivite i mimo nej. Nemusí preto do plánov uvádzať pri každej organizačnej forme denného poriadku ani pri každej edukačnej aktivite cieľ. Sú triedy, ktoré si plánujú výchovno-vzdelávacie ciele osobitne na jednotlivé organizačné formy.

Na druhej strane sú však aj triedy, ktoré nemajú vymedzené, v ktorých formách denného poriadku sa budú tieto ciele dosahovať. Toto je model, v ktorom učiteľky rešpektujú to, že deti sa rovnako intenzívne učia tak v riadených, ako aj v spontánných činnostiach, a tiež to, že je dôležité aj situačné rozhodovanie sa učiteľky, ktoré viac rešpektuje dieťa ako aktívny subjekt výchovy a vzdelávania, nielen ako pasívny objekt pedagogického pôsobenia učiteľiek.

Aj tu sa nám v praxi osvedčilo uvádzať ciele bez ohľadu na organizačnú formu denného poriadku, a to v počte 2 až 3 ciele denne (na týždeň sa odporúča uviesť 10 až 15 cieľov) v závislosti od učiteľkou naplánovaných činností, hier a aktivít. Je prípustné na jeden deň naplánovať dosahovanie aj jedného cieľa, ale maximálne tak raz v mesiaci.

Okrem počtu cieľov sa často vynára množstvo názorov na to, z ktorých **vzdelávacích oblastí a tematických okruhov** ich uvádzať denne, respektíve týždenne. Stretávame sa aj tu s názorom, že „musíme“ každý deň uviesť ciele zo všetkých vzdelávacích oblastí, ako aj zo všetkých tematických okruhov. Aj tu je takýto názor mylný. Opäť chceme upozorniť na fakt, že dieťa sa celostne rozvíja a že v plánoch výchovno-vzdelávacej činnosti uvádzame len dominantné ciele. Preto učiteľka môže v daný deň uviesť ciele len z jednej oblasti alebo len z jedného okruhu.

Uvedieme príklad. Je jeseň (jar, zima, leto) a to je zároveň aj téma týždňa. V pondelok sa učiteľka môže zamerať na znaky ročného obdobia v spojení s pozorovaním prírody počas zvládania turistickej vychádzky. Vzhľadom na činnosti a stratégie si do plánov zaradiť ciele ako napríklad:

- „zvládnuť turistickú vychádzku do blízkeho prírodného okolia“ z tematického okruhu príroda zo vzdelávacej oblasti perceptuálno-motorickej,
- z kognitívnej vzdelávacej oblasti opäť z tematického okruhu príroda cieľ „rozlíšiť podľa typických znakov ročné obdobia“.

Okrem uvedených cieľov si môže naplánovať aj ďalší, ale musí mať pri tom na pamäti jeho dominantné dosahovanie spolu s ostatnými naplánovanými cieľmi počas edukačnej aktivity. Druhý deň môže vychádzať pri plánovaní z predošlého dňa a zaradiť si do plánov napríklad ciele:

- „uplatňovať na základe vlastného pozorovania farebnú rozmanitosť vo výtvorných, pracovných i technických produktoch“ z kognitívnej vzdelávacej oblasti z tematického okruhu ľudia a zároveň
- z tematického okruhu „ja som“ z perceptuálno-motorickej vzdelávacej oblasti „tvoriť produkty z rozmanitého materiálu, vrátane odpadového, rôznymi technikami (strihať, lepiť, tvarovať materiál atď.), uplatňovať pri tom technickú tvorivosť“.

Ani tu nie je vylúčené napláňovať si aj iné ciele. Ak chce učiteľka s deťmi realizovať rozhovor o pozorovaní prírody z predošlého dňa s uplatnením aktívnej slovnej zásoby, naplánuje si cieľ „uplatniť aktívnu slovnú zásobu vzhľadom na obsahový kontext (zmysluplne rozprávať o svojich pocitoch, zážitkoch, dojmach)“, ktorý je z toho istého tematického okruhu, ale zo sociálno-emocionálnej oblasti. Vhodné je pri plánovaní mať na zreteli, aby sa dieťa počas celého týždňa celostne rozvíjalo, a preto sa aj v tomto prípade odporúča zaraďovať do plánov výchovno-vzdelávacej činnosti v priebehu **jedného týždňa** dominantne ciele zo všetkých tematických okruhov, ako aj zo všetkých vzdelávacích oblastí. Keďže uvedené ciele sú vlastne výkonové štandardy, ktoré je potrebné do plánov operacionalizovať podľa rozvojovej úrovne detí v každej triede, je dôležité venovať sa aj tejto problematike.

3.1 Operacionalizácia cieľov predprimárneho vzdelávania

Cieľ je vlastne „ideálna predstava toho, čo sa má v činnosti dosiahnuť“ (Pedagogický slovník, 1965, s. 32, In: Turek, 2005, s. 3). Inými slovami povedané zámer, ku ktorému smeruje istá činnosť, ideálny stav, ktorý sa má dosiahnuť, čiže ako, čo, kde a za akých podmienok preukázať svoj výkon.

Zistenia nás utvrdili v tom, že množstvo problémov a chaos spôsobovala aj problematika cieľov a ich operacionalizácia. Učiteľky môžu operacionalizovať ciele vzdelávacích oblastí, tematických okruhov i jednotlivých edukačných aktivít. Tieto ciele budeme nazývať výchovno-vzdelávacie ciele, i keď v praxi môžu mať aj pomenovanie – edukačné alebo čiastkové ciele.

Výchovno-vzdelávacie ciele sa podľa psychických procesov delia na kognitívne (poznávacie, vzdelávacie), afektívne (výchovné) a psychomotorické, nazývané tiež výcvikové ciele. Ich správna formulácia musí spĺňať podľa Tureka (2005, s. 12-13) základné požiadavky:

Konzistentnosť – nižšie ciele majú byť podriadené vyšším, čo v praxi znamená, že pri tvorbe výchovno-vzdelávacieho cieľa musíme vychádzať zo špecifických cieľov učebných osnov a tie z výkonových štandardov Štátneho vzdelávacieho programu ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie.

Primeranosť – ciele majú byť primerané rozvojevej úrovni osobnosti dieťaťa, ale aj možnostiam a schopnostiam učiteľky v súlade s reálnymi podmienkami edukačného procesu.

Vyjadrenie v pojmoch výkonov detí – cieľ má opisovať konečný dosiahnutý stav, zmenu vedomosti, zručnosti, návyku. Má byť zadefinovaný činnostným slovesom v neurčitku (opísať, vymenovať, zaspievať), pričom je dôležité vyvarovať sa pomenovaniu činnosti (vštepovať deťom; pomôcť deťom; podchytiť deti; podporovať u detí sebadôveru; prebúdzť u detí; oboznamovať deti napríklad s niektorými domácimi zvieratami, s výtvarným materiálom; rozvíjať u detí; objasniť deťom napríklad pravidlá cestnej premávky; naučiť deti napríklad poznať a pomenovať hračky; viesť deti napríklad k pomoci v kútku živej prírody, k triedeniu predmetov; učiť deti správne hádzať; podnecovať deti odpovedať na primerané otázky; nenásilne viesť deti, navodzovať experimentovanie detí, vyvolávať radostnú náladu pri príprave osláv).

Jednoznačnosť – pri formulácii cieľov je potrebné uvádzať také slová, ktoré nepripúšťajú viacvýznamovosť (neuvádzať napr. rozvíjať predstavu a fantáziu).

Kontrolovateľnosť, merateľnosť – cieľ musí byť naformulovaný tak, aby boli pozorovateľne dosiahnuté výsledky v súlade s vytýčenými cieľmi. Pri ich správnej formulácii, s využitím činnostného slovesa, sme schopní odpovedať na otázky typu: *Môžem vidieť či počuť to, čo dieťa robí?* Vyjadrovanie cieľov s využitím činnostných slovies nazývame **operacionalizácia cieľov**.

Operacionalizácia – preloženie učiva do podoby činnostno-skúsenostnej, pedagogicko-didaktické navrhovanie krokov vedúcich k dosiahnutiu riešenia problému (Mujkošová 2009, s. 96).

Rešpektovanie taxonómie cieľov – čo neznamená doslovné využívanie ponúkaných aktívnych slovies. Ide o to, aby sme pochopili, že existujú viaceré úrovne osvojenia si vedomostí, zručností a návykov. Taxonómia cieľov nám má uľahčiť pomocou aktívnych slovies formuláciu výchovno-vzdelávacích cieľov. Učiteľky si môžu nimi pomáhať, ale opornou barličkou im môže byť aj tabuľka zostavená Kostrubom v publikácii *Tvorba cieľov v počiatočnej edukácii alebo využívanie kľúčových kompetencií*, pričom netreba zabúdať na hierarchický charakter cieľov.

Na základe vlastných zistení nedostatkov i úspechov z praktických skúseností pri operacionalizácii cieľov do viacerých úrovní celostného rozvoja osobnosti dieťaťa sme zostavili nasledovné **odporúčania**, ktoré by mali byť pri ich správnej aplikácii čiastočnou zárukou úspešnosti operacionalizácie cieľov.

- Pri formulácii cieľov musí mať učiteľka na zreteli, že existuje viac úrovní osvojenia si vedomostí, zručností a návykov, a preto je vhodné vychádzať či opierať sa o pomocné slová uvedené v taxonómiach cieľov pre zachovanie hierarchie, ktoré je potrebné vnímať naozaj len ako pomôcku.
- Vybrať si pri tvorbe výchovno-vzdelávacieho cieľa len časť špecifického cieľa (výkonového štandardu), nesnažiť sa za cenu kvality formulovať celý cieľ.
- Vybrať si zo špecifického cieľa (výkonového štandardu) slovné spojenie, ktoré s istotou potvrdí konzistentnosť cieľa – súlad s výkonovým štandardom.
- Uviesť vo výchovno-vzdelávacom celi konkrétnu stratégiu (metódu) alebo činnosť, prostredníctvom ktorej dosiahneme jeho jednoznačnosť.

Taxonómie cieľov

V súčasnosti sú známe viaceré taxonómie cieľov, z ktorých si na tvorbu cieľov môžeme zvoliť najjednoduchšie aplikovateľnú Bloomovu taxonómiu, ktorá zatrieďuje činnosti do jednotlivých úrovní obťažnosti preukázania výkonu od jednoduchej po náročnú prostredníctvom slovies. Je najznámejšou taxonómiou vzdelávacích cieľov **v kognitívnej oblasti**, z ktorej vychádza väčšina ostatných taxonómií cieľov. Skladá sa zo šiestich hierarchicky usporiadaných kategórií cieľov.

Znalosť – poznanie – vedomosť; porozumenie – pochopenie; aplikácia; analýza; hodnotenie; tvorivosť.

V kognitívnej oblasti je možné pri operacionalizácii cieľov vychádzať aj z taxonómií ďalších autorov.

Niemierko – zapamätanie poznatkov; porozumenie poznatkov; aplikácia v typických situáciách; aplikácia v problémových situáciách.

Piaget – senzomotorická úroveň; predoperačná úroveň; úroveň konkrétnych operácií; úroveň formálnych operácií.

Taxonómie **afektívnej oblasti** sú zamerané na výchovné ciele. Zobrazujú následnosť od uvedomenia si podnetov až po úplnú sebaaktualizáciu.

Taxonómiu **afektívnych cieľov** vypracoval Krathwohl a kol., tvoria ju: prijímanie podnetu; reagovanie na podnet; ocenenie hodnoty; integrovanie hodnôt do sústavy; internalizácia hodnôt v charaktere.

Ďalšími autormi v uvedenej oblasti sú:

Williams – vedomosť – prijímanie; pochopenie – odpovedanie; aplikácia – oceňovanie; analýza, syntéza – tvorenie rebríčka hodnôt; vyhodnotenie – zvnútornenie.

Zelina – kognitivizácia; emocionalizácia; motivácia; socializácia; axiologizácia; kreativizácia.

V **psychomotorickej oblasti** sú to taxonómie Simpsonovej s hlavnými kategóriami – vnímanie činnosti, zmyslová činnosť; pripravenosť na činnosť; napodobňovanie, riadená činnosť; mechanická činnosť, zručnosť; komplexná automatická činnosť; prispôsobovanie, adaptácia činnosti; tvorivá činnosť.

Daevova taxonómia cieľov – imitácia; manipulácia; spresňovanie; koordinácia; automatizácia a **Harrowová** taxonómia – reflexné pohyby; základné pohyby; percentuálne pohyby; telesné schopnosti; kvalifikované pohyby.

Do pozornosti dávame ešte štvorstupňovú taxonómiu cieľov **De Blocka** pre všetky oblasti cieľov – znalosť (vedomosť, zapamätanie), porozumenie, aplikácia a integrácia.

Kognitívna oblasť	Afektívna oblasť	Psychomotorická oblasť
zopakovať, spoznať, definovať, ukázať, vymenovať	akceptovať poznámky, vedieť si uvedomiť	ukázať, spoznať, povedať správny postup
charakterizovať, opísať, vyjadriť vlastnými slovami, vysvetliť, porovnať	akceptovať názory iných, správne reagovať na predpisy, klásť relevantné otázky	zložiť alebo rozložiť niečo známe, vyskúšať, demonštrovať a zdôvodniť postup činnosti a pod.
vyriešiť, vypočítať, vyčíslieť, preložiť, ilustrovať, vypracovať, analyzovať	spolupracovať v skupine, aplikovať normy a pravidlá	vyrobiť, zostrojiť, opraviť, zručne používať
navrhnuť, vytvoriť, zhrnúť, posúdiť, rozhodnúť, naplánovať	spontánne reagovať na pravidlá a predpisy, spontánne aplikovať normy a správať sa podľa pravidiel, iniciovať spoluprácu	pracovať presne a rýchlo, vykonávať činnosť bez zaváhania, robiť bezchybne

Príklady uplatnenia taxonómií v praxi

Kognitívna oblasť – Bloomova taxonómia – úroveň druhá a piata

Porozumenie – *pochopenie* (2) (zoradiť, popísať, diskutovať, vysvetliť, vyjadriť, uviesť príklad, uvádzať, vymedziť, **doplniť**, opísať, **priradiť**, vybrať, povedať inak, vyznačiť, vyjadriť vlastnými slovami, rozlíšiť, dokázať, **zdôvodniť**, porovnať).

Hodnotenie (5) (**argumentovať**, obhájiť, rozhodnúť, oponovať, porovnať, posúdiť, preveriť, **zdôvodniť**, zhodnotiť, uviesť výhody a nevýhody, vyvodzovať, oceniť, vysloviť mienku, diskutovať, vytvoriť hierarchiu).

Činnosť: **Skladanie liečivého sudoku**

Obsahový štandard: priraďovanie, triedenie, usporadúvanie, zostavovanie podľa kritérií.

Výkonový štandard: priradiť, triediť a usporiadať predmety podľa určitých kritérií (farba, tvar, veľkosť).

Výchovno-vzdelávacie ciele

Doplniť (priradiť) obrázky liečivých kvetov (púpava lekárska, baza čierna, lipa malolistá, rumanček pravý) podľa určených kritérií (vždy len jeden druh vo štvorci, rade a stĺpci) a argumentovať.

Pri dopĺňaní obrázkov liečivých kvetov (púpava lekárska, baza čierna, lipa malolistá, rumanček pravý) podľa určených kritérií (vždy len 1 druh vo štvorci, rade a stĺpci) zdôvodniť ich priradenie.

Obsahové štandardy: priraďovanie, triedenie, usporadúvanie, zostavovanie podľa kritérií – počasie.

Výkonový štandard: priradiť, triediť a usporiadať predmety podľa určitých kritérií (farba, tvar, veľkosť).

Výchovno-vzdelávacie ciele podľa jednotlivých úrovní

Znalosť – *poznať* – *vedomosti* – opísať (pomenovať, označiť) počasie na obrázku na základe určeného kritéria – symbol počasia.

Porozumenie – *pochopenie* – rozlíšiť (porovnať) obrázky prírody na základe určeného kritéria – počasie.

Aplikácia – usporiadať (vyhladať) symboly počasia podľa určeného kritéria: od najlepšieho, najteplejšieho – slnečno po najhoršie, najstudenšie – sneženie.

Analýza – rozčleniť (selektovať, zatriediť) symboly počasia k obrázkom prírody podľa určeného kritéria – zhodné počasie na obrázku so symbolom počasia.

Hodnotenie – skontrolovať (zdôvodniť, argumentovať) priradené symboly počasia k obrázkom prírody podľa určeného kritéria – zhodné počasie na obrázku so symbolom počasia.

Tvorivosť – vytvoriť (navrhnuť) pantomímu, hru k dvojici obrázkov na základe určeného kritéria – počasie zo správne vytvorenej dvojice obrázkov.

Psychomotorická oblasť – taxonómia Daeva – tretia úroveň

Spresňovanie (3) – vyznačiť (na mape); skontrolovať; **spresniť**.

Činnosť: ***Spájanie kvetov s ich symbolmi čiarami na tabuli kriedou***

Obsahový štandard: vizuomotorika.

Výkonový štandard: využívať koordináciu zraku a ruky.

Výchovno-vzdelávací cieľ: pri spájaní kvetov s ich symbolom kriedou na tabuli spresniť koordináciu zraku a ruky.

Obsahový štandard: orientácia v priestore.

Výkonový štandard: orientovať sa v priestore (vo vzťahu k vlastnej osobe).

Výchovno-vzdelávacie ciele podľa jednotlivých úrovní

Imitácia – stvárňovaním (napodobňovaním, pantomímou) kozliatok orientovať sa v priestore vo vzťahu k predmetom.

Manipulácia – v hre s bábkami kozliatok vyhľadávať ich prostredníctvom orientácie v priestore (vo vzťahu k predmetom v dome).

Spresňovanie – orientovať sa v priestore vyznačením kozliatok vo vzťahu k predmetom v dome alebo spresniť polohu kozliatok orientáciou v priestore.

Koordinácia – orientáciou v priestore identifikovať polohu kozliatok vo vzťahu k predmetom.

Automatizácia – formovať návyk správnej orientácie v priestore vyznačovaním (určovaním) polohy kozliatok v dome.

Afektívna oblasť – taxonómia Krathwohl – štvrtá a piata úroveň

Integrovanie hodnôt do sústavy (4) – uvedomiť si; integrovať; určiť dominanty; zostaviť škálu; **prejaviť záujem**;

internalizácia hodnôt v charaktere (5) – uvedomiť si; **prejaviť záujem**; rozvíjať (schopnosť); zovšeobecniť (postup).

Činnosť: obrázky rôznych činností, ktoré dieťa dopĺňa vystrihnutou tvárou (veselou, smutnou) podľa činnosti (sadenie stromov, zber papiera, trhanie kvetov, lámanie konárov stromov, rozhadzovanie odpadu v prírode a podobne).

Obsahový štandard: komunikácia emócií.

Výkonový štandard: komunikovať prijateľným spôsobom pozitívne a negatívne emócie a vyjadriť pocity.

Výchovno-vzdelávací cieľ: prejsť záujem prostredníctvom pracovných činností (strihaním a lepením tvárí) o komunikáciu pozitívnych a negatívnych emócií alebo prejsť záujem o komunikáciu pozitívnych a negatívnych emócií strihaním a dolepaním tvárí k obrázkom.

Obsahový štandard: krásy prírody.

Výkonový štandard: citlivo vnímať krásu prírody, jej čaro a jedinečnosť.

Výchovno-vzdelávacie ciele podľa jednotlivých úrovní

Prijímanie podnetu – prijímať (vnímať) krásy letnej prírody vyfarbovaním obrázka na základe rozhovoru.

Reagovanie na podnet – vyjadriť pocity (vzťah) k jedinečnosti letnej prírody dokreslením obrázka.

Ocenenie hodnoty – oceniť krásu (presvedčiť sa o kráse) letnej prírody jej výtvorným dotvorením na základe predstáv.

Integrovanie hodnôt do sústavy – uvedomiť si jedinečnosť (určiť dominanty jedinečnej) letnej prírody dotvorením obrázka na základe predstáv.

Internalizácia hodnôt v charaktere – uvedomiť si (prejsť záujem o) čaro a jedinečnosť letnej prírody dotvorením obrázka podľa fantázie.

Iné príklady hierarchie cieľov:

priradiť, triediť a usporiadať predmety podľa určitých kritérií (farba, tvar, veľkosť)

- priradovať na základe vnímania predmety podľa určitých kritérií (farba, tvar, veľkosť),
- označiť a priradiť predmety podľa určitých kritérií (farba, tvar, veľkosť),
- dokázať analyzovať predmety podľa určitých kritérií (farba, tvar, veľkosť),
- kombinovať predmety podľa určitých kritérií (farba, tvar, veľkosť) a argumentovať.

rozlíšiť podľa typických znakov ročné obdobia

- určovať ročné obdobia podľa typických znakov,
 - rozlišovať ročné obdobia podľa typických znakov,
 - argumentovať rozdielnosť ročných období podľa typických znakov,
- uplatňovať tanečné prvky (cvalové poskoky, poskočný krok, otočky, úklony)
- pozorovať a imitovať tanečné prvky (cvalové poskoky, poskočný krok, otočky, úklony),
 - opakovaním spresňovať tanečné prvky (cvalové poskoky, poskočný krok, otočky, úklony),
 - koordinovane realizovať...
 - automaticky uplatňovať tanečné prvky...
 - kompletizovať tanečné prvky (cvalové poskoky, poskočný krok, otočky, úklony),

predstaviť sa menom i priezviskom

- formulovať pri predstavovaní zreteľne správne meno,
- používať pri predstavovaní svoje meno aj priezvisko,
- zdôvodniť potrebu predstavovať sa menom a priezviskom.

Príklady výberu časti špecifického cieľa (výkonového štandardu) a uvedenia slovného spojenia

Obsahový štandard: rastlinná a živočíšna ríša.

Výkonový štandard: určiť niektoré pozorovateľné *spojitosti medzi rastlinnou a živočíšnou ríšou*.

Výchovno-vzdelávací cieľ: určiť a zdôvodniť *spojitosť rastlinnej a živočíšnej ríše* pri priradovaní vystrihnutého obrázka živočicha k potrave.

Obsahový štandard: akceptácia názorovej odlišnosti.

Výkonový štandard: prijať v rozhovore s inými deťmi názorovú odlišnosť, *prijateľným spôsobom obhajovať svoje vlastné názory*.

Výchovno-vzdelávací cieľ: *prijateľným spôsobom obhajovať svoje názory* pri priradovaní zvierat a vtákov k potrave na základe vlastných alebo sprostredkovaných skúseností.

Príklady uvádzania stratégií alebo činností priamo v celi (čím dosiahneme jeho jednoznačnosť)

Obsahový štandard: priradovanie, triedenie, usporadúvanie, zostavovanie podľa kritérií.

Výkonový štandard: priradiť, triediť a usporiadať predmety podľa určitých kritérií (farba, tvar, veľkosť).

Výchovno-vzdelávací cieľ: **strihaním a lepením priradiť** obrázky zdravého a škodlivého spôsobu života podľa určených kritérií (zdravé k liečivej tablete a škodlivé k chorému dieťaťu do koša) a zdôvodniť toto priradenie.

ALEBO

V edukačnej hre ...

Poznámka autorky: Pri uvádzaní činností treba dávať pozor na nevhodnú formuláciu. Napríklad: strihať ľudí a zvieratá (*ide o makety*); lepiť kvety; predviesť a namaľovať ľudskú postavu v rôznych spôsoboch používania tela pri premiestňovaní (beh, chôdza, poskakovanie) – *v rôznych polohách tela*.

Najčastejších chýb sa učiteľky dopúšťajú pri operacionalizácii týchto cieľov:

- citlivo vnímať krásu prírody, jej čaro a jedinečnosť,
- zaujať pozitívne postoje k zvieracej ríši,
- vnímať rôznorodosť hračiek a predmetov vo svojom okolí,
- prejavíť záujem o knihy, písmená, číslice, orientovať sa v knihách.

Pri ich tvorbe netreba zabúdať práve na vloženie konkrétnej činnosti alebo stratégie, čím dosiahneme jeho merateľnosť.

Napríklad:

Zaujať pozitívne postoje k zvieracej ríši

- slovne definovať vzťah k zvieracej ríši,
- analyzovať a aplikovať svoj postoj k zvieracej ríši,
- argumentovať a obhajovať pozitívne postoje k zvieracej ríši (v hre, v rozhovore).

Citlivo vnímať krásu prírody, jej čaro a jedinečnosť

- vnímať krásu prírody a všimnúť si jej čaro a jedinečnosť farebným dotvorením listov,
- oceniť krásu prírody, slovne (pohybom, kresbou) vyjadriť jej čaro a jedinečnosť,

- uvedomiť si krásu prírody, v rozhovore (v kresbe) preferovať jej čaro a jedinečnosť.

Pre porovnanie uvádzame aj nesprávnu formuláciu cieľov. Takto vytvorené ciele nie sú merateľné:

- citlivo vnímať zaujímavé momenty v prírode,
- citlivo vnímať včely a motýle,
- citlivo a esteticky pozorovať zaujímavé chvíle počas dňa a pri premenách vplyvom počasia.

Nie sú to však jediné problémy, s ktorými sa v praxi stretávame. Podávame preto ešte na záver niekoľko nesprávnych príkladov na zamyslenie sa a možno na pochopenie podstaty operacionalizácie cieľov.

Výkonový štandard	Výchovno-vzdelávací cieľ
- orientovať sa v priestore (vo vzťahu k vlastnej osobe) - napodobňovať pohyb v rôznych podmienkach - zaujať adekvátne postoje k pohybu a športovým aktivitám - otužovať sa prostredníctvom vody, snehu, vetra, slnka - zaujať adekvátne postoje k pohybu a športovým aktivitám - využívať na pohyb rôzne pomôcky	- <i>preveriť u detí skákať cez pohybujúce sa prekážky (švihadlo)</i> - skákať do diaľky z miesta i s rozbehom (mäkká podložka) - skákať do diaľky z miesta, s rozbehom - beh na krátku vzdialenosť - behať vo voľnom útvere, vyháňať sa prekážkam (behať vo viazaných dvojiciach) - využívať beh pri naháňkách s jednoduchými pravidlami alebo automatizovať už zvládnuté pohyby - kotúľanie lopty - hádzať loptu horným oblúkom na cieľ - zvládnuť výskok na prekážku s rozbehom i z miesta - vedieť liezť v podpore drepmo po rovine i zvýšenej ploche

Poznámka autorky: Mnohé učiteľky si často neuvedomujú podstatu obsahového (základné lokomočné pohyby – chôdza, beh, skok, lezenie, hádzanie a chytanie) a výkonového štandardu (ovládať základné lokomočné pohyby). Namiesto neho pri rôznych výchovno-vzdelávacích cieľoch uvádzajú iné výkonové štandardy, pričom vo výchovno-vzdelávacom celi sú aj napriek všetkému zamerané práve na ich správne zvládnutie (napr.: hod lopty horným oblúkom alebo liezť v podpore drepmo po rovine).

ZÁVER

Cesta za novým a nepoznaným je často veľmi dlhá a náročná. Ponúka nám množstvo prekvapení, veľa nového, nepoznaného. Už malé dieťa, ktoré sa učí spoznávať svet, potrebuje na tejto dlhej a náročnej ceste pomoc dospelého. Potrebuje jeho pomocnú ruku, aby vedelo, čo je správne a dobré.

Podobnú pomocnú ruku potrebujú aj učiteľky pri tvorbe a inovácii školského vzdelávacieho programu, predovšetkým pri tvorbe či inovácii učebných osnov, ale aj jeho ďalších častí. Jej absenciu nahrádzame ponukou celého radu postupov a krokov potrebných pri tvorbe alebo pri inovácii školského vzdelávacieho programu. Je to ponuka postupu práce a kooperácie počas nej, ktorá vás dovedie k jeho úspešnému vypracovaniu – do cieľa.

Naším zámerom bolo uviesť jednu z možností tvorby školského vzdelávacieho programu, ponúknuť námety plánov výchovno-vzdelávacej činnosti i umožniť vám orientovať sa v strastiach tvorby – operacionalizácie cieľov, a tým pomôcť pedagogickej verejnosti zorientovať sa v danej problematike.

Zoznam bibliografických odkazov

GAŠPAROVÁ, E., D. KOSTRUB, 2009. *Pedagogická tvorivosť učiteliek materských škôl. Materská škola na prahu 21. storočia*. Zvolen: Aprint. ISBN 978-80-89415-02-1.

GMITROVÁ, V., 2009. Plánovanie výchovno-vzdelávacej činnosti v materskej škole. In: Hajdúková, V. a kol. *Metodika na tvorbu školských vzdelávacích programov pre materské školy*. Bratislava: MPC. ISBN 978-80-8052-341-1.

GUZIOVÁ, K., 1999. *Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách*. Trenčín: Ludoprint. ISBN 80-967721-1-2.

HAJDÚKOVÁ, V., 2008. *Príručka na tvorbu školských vzdelávacích programov pre materské školy*. Bratislava: MPC. ISBN 978-80-8052-324-4.

MUJKOŠOVÁ, E., 2009. Plánovanie, projektovanie a programovanie výchovno-vzdelávacej činnosti v materskej škole. In: Hajdúková, V. a kol. *Metodika na tvorbu školských vzdelávacích programov pre materské školy*. Bratislava: MPC. ISBN 978-80-8052-341-1.

KOLEKTÍV AUTOROV, 2011. *Metodika predprimárneho vzdelávania*. Partizánske: EXPRESPRINT. ISBN 978-80-968777-3-7.

PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ, J. MAREŠ, 1998. *Pedagogický slovník*. 2. rozšírené a prepracované vydanie. Praha: Portál. ISBN 80-7178-252-1.

PUPALA, B., O. KAŠČÁK, 2014. *Štátny vzdelávací program pre materské školy (návrh)* [online]. Dostupné z: <<http://www.minedu.sk/data/att/7068.pdf>>.

SITNÁ, D., 2009. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-246-1.

Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie. Prievidza: Patria I., spol. s r. o. ISBN 978-80-969407-5-2.

TUREK, I., 2005. *Inovácie v didaktike*. Bratislava: MPC. ISBN 80-8052-230-8.

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Názov: **Školský vzdelávací program a plánovanie v materskej škole**
Autor: Mgr. Jana Paleschová
Recenzenti: PhDr. Jarmila Verbovská
Mgr. Valéria Kalatovičová

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave
Odborná redaktorka: Mgr. Terézia Peciarová
Grafická úprava: Ing. Monika Chovancová
Vydanie: 1.
Rok vydania: 2015
Počet strán: 58
ISBN **978-80-565-1063-6**